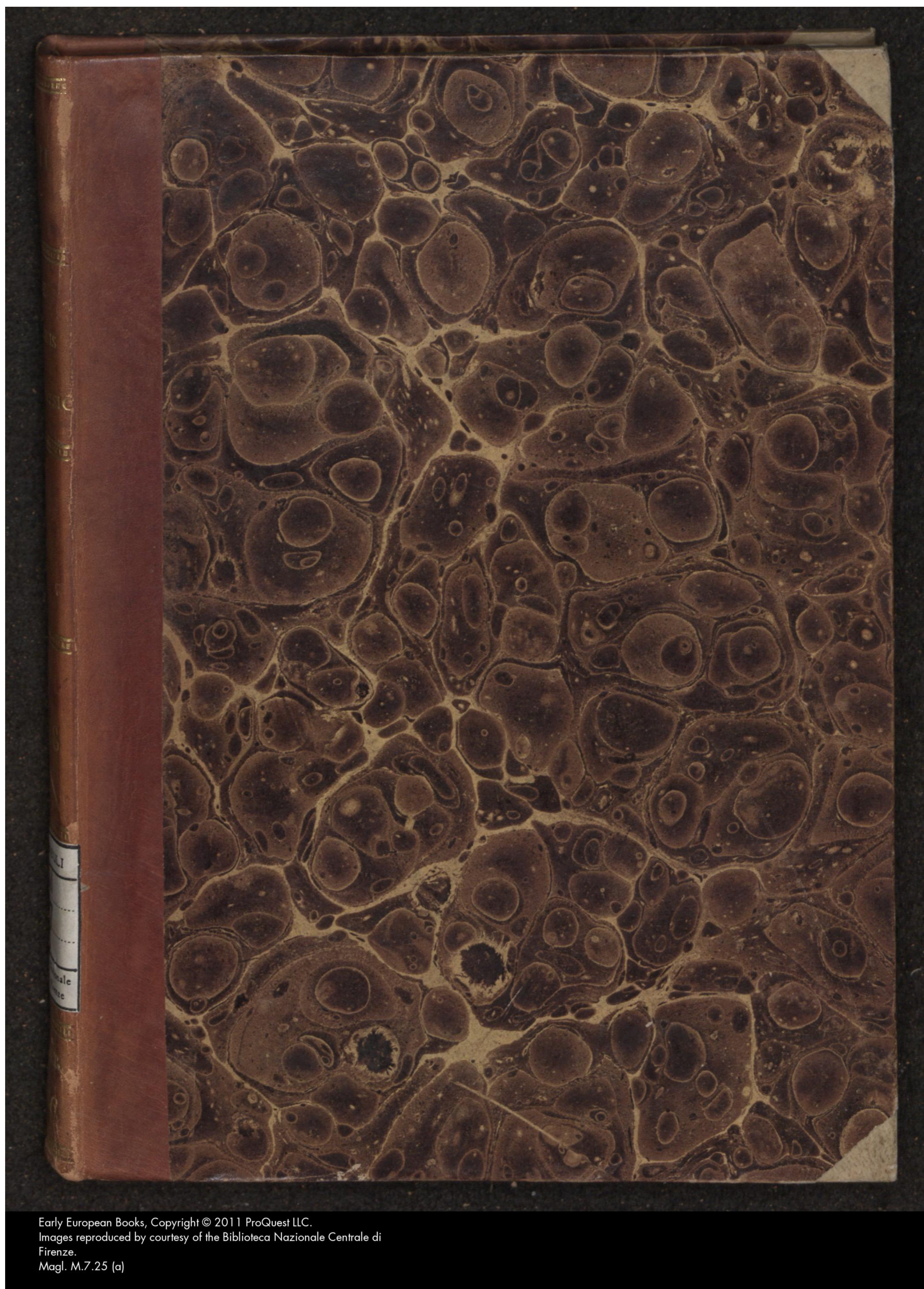
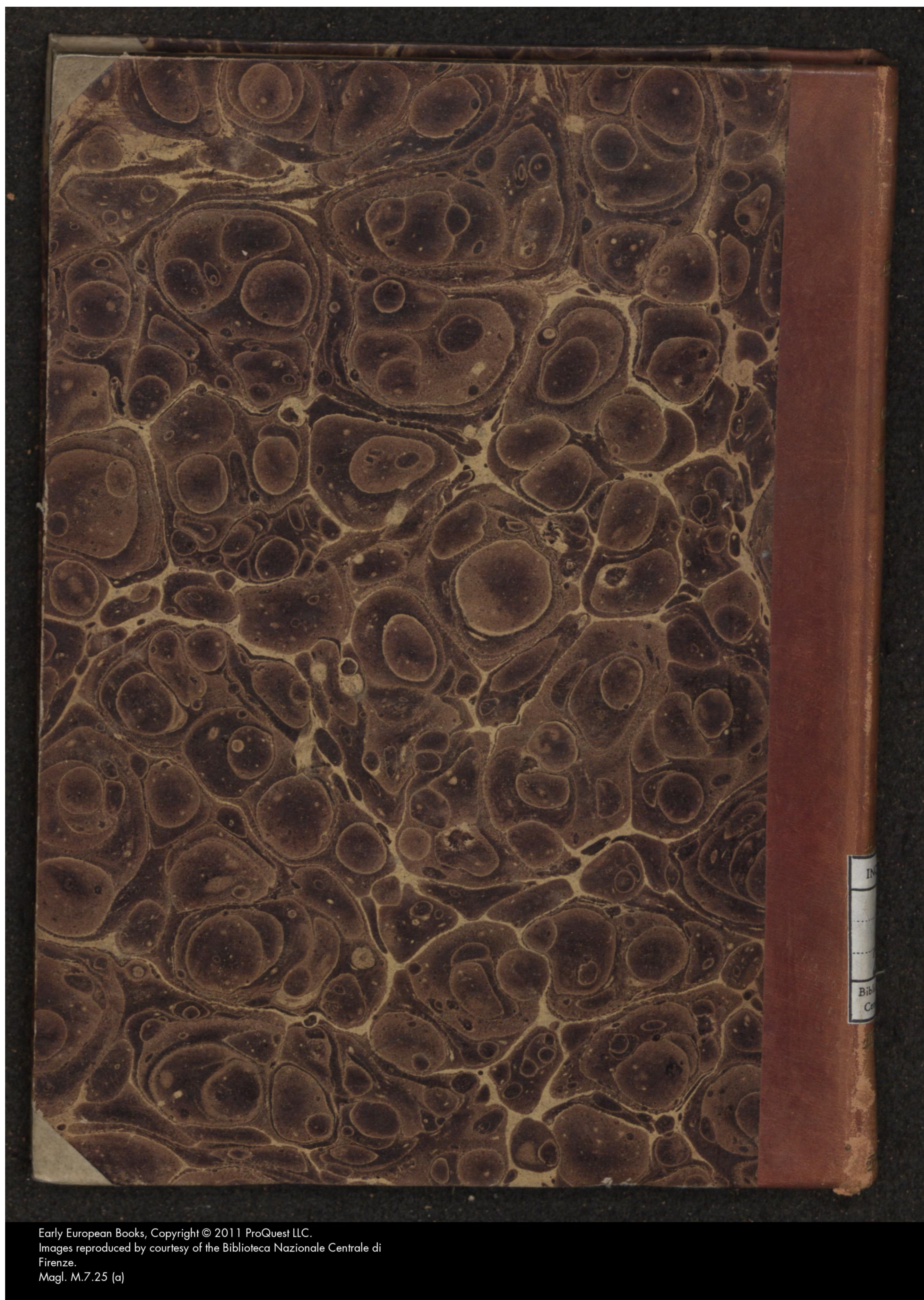

DE
CHAIMIS
148
M
7
25
VENET
1486

Hec est tabula huius libri.

Incipit compendium Reuerendis-
simi in xpo patris ⁊ d. Domini Fātini
Dādulo Archiepiscopi cretenß pro ca
tholice fidei instructione: breue ac vti
le clericis. ⁊ maxime presbyteris pro ani
marum salute circa eorum subditos.

Prologus.

Licet quilibet clericus: ⁊ ma
xime si sit sacerdos: debeat sci
re omnia que ad fidem perti
nent: vt animam suam ⁊ aliorum possit
instruere ad viam salutis eterne. Quia
tamen ꝑpter ignorantiam ⁊ hodiernaꝫ
imperitiam clericorum pauci sunt qui
huiusmodi scientiam habeant. Et sic ce
ci ducentes cecos quasi omnes in foue
am cadunt. Et ea re vt saltem conclusio
nes aliquas ac fidei nostre declaratio
nes breuissimas quilibet clericus vale
at pro eorum aliquali intellectu excipe
re quas nullatenus ignorare licꝫ. Ego
Fantinus archiepiscopus cretēsis licꝫ
indignus: hoc pro fidei catholice instru
ctione breue compendium compilaui
de leni ac claro quantum valui sermo
ne conscripsi: nec simpliciores clerici: ꝑ
obscura locutione: nec tediosi: pro ni
mia prolixitate: ab ipsius operis lectio
ne desistant. legat igitur vnusquisqꝫ cle
ricorum ⁊ que legerit: studiose intelli
gat: vt qua vita: et quibus moribus: se
oporteat viuere cognoscat alios quoqꝫ
ad frugem possit vite melioris induce
re: ⁊ cum de ipso opusculo fructum ex
ceperit: deo gratias agens, ꝓ me oret ad
dominum ihm xpm. Ut autem ipsius
operis doctrina melius atqꝫ perfectius
capiatur distinctas rubricas ordinaui.
Incipiens a mundi creatione ⁊ in vlti
ma parte operis de mundi fine: ⁊ extre
mo iudicio breuiter conscribens. vt ex
hoc ordine totum opusculum ex alpha
⁊ o compleatur in eo: qui semper fuit et
est. ⁊ qui venturus est iudicare viuos ⁊
mortuos ⁊ seculum per ignem.

Rubrica de creatione mundi.

Est eni primo in fidei fun
damento firmiter atqꝫ fi
deliter credendum: ꝙ de
us propter suam bonita
tem immensam: creauit
in principio ex nihilo ce
lum ⁊ terram: et omnia que in eis sunt.
Creauit autem angelos substātias sim
plicissimas intellectuales: quibus de
dit liberum arbitrium eligendi bonum
vel malum. Unde immediate post an
gelorum creationem: lucifer magnus
angelus cum multitudine copiosa con
uersi sunt in arcum prauum: inclinātes
se ad malum nolentes esse deo subiecti
vnde propter eorum superbiam: statim
ceciderunt de celo in profundum infer
ni. Et tanto turpiores sunt effecti quan
to fuerūt pulchriores: ⁊ conuerūt in dā
nationem eternam. Boni autem an
geli liberum arbitrium posuerūt in bo
num: ⁊ in eo fuerunt cōfirmati: per gra
tiam semper deo diligentes semp ipsū
venerantes: ⁊ sine fine ipsum colaudan
tes ⁊ dicētes. Sanctus sanctus sanctꝰ
dñs deus sabaoth: pleni sūt celi ⁊ terra
glā tua osanna in excelsis. Creauit quo
qꝫ deus ornamenta celorum: solem vi
delicet ⁊ lunam: ⁊ stellas: et omnia que ī
eis sunt. Uolucres celi: ⁊ pisces maris
⁊ arbores terre: ⁊ omnes plantas: cūcta
quoqꝫ animalia in genere suo. Et cum
ipse deus omni bona in sua natura cre
asset. Sexta die formauit hominem de
limo terre: et ad imaginem ⁊ similitudi
nem suam creauit illū: hoc est fecit eū
creaturam intellectualem: quoniam si
militudo quā habemus deo: non est ꝑ
hanc formam humanam corpulentam
sed propter memoriam: intellectum: et
voluntatem: per que ipsi deo assimula
mur. De costa vero viri dormientis for
mauit deus mulierem sibi sociam: et
vocauit virum adam: ⁊ mulierem euaꝫ
deditqꝫ eis dominium super volucres

celi et pisces maris ꝛ cuncta animātia gradientia super terram: posuitque eos deus in paradisū voluptatis quem vocamus paradisū terrestrē ubi erāt oēs fructus terre. Erat quoque pomum in medio paradisi vocatū lignum sciētie boni et mali. Et pcepit eis deus ut de omni fructu comederent de ipo autem ligno boni et mali non gustarēt quia qcunqz hora de eodē comederēt morte morirētur. Serpēs aūt iniquus. i. ipse lucifer qui de celo ceciderat volēs ut ita homo caderet de gratia dei sicut ipe pessimus fecerat induxit primo mulierez scilicet euā ad comedēdū de ipo pomo vetito que cū gustasset et vidisset quod esset dlecta bile dedit ade viro suo. Et sic ambo contra dei obedientiam peccauerunt et utriusqz oculi aperti sūt ad peccatū propter quod ipsi ꝛ omnes quicūqz ex eis nati sunt fuerunt damnati in inferno usqz ad aduētuz christi q p eius passionem et resurrectionem liberauit ab inferno omnes saluandos. Et quidquid in magno processu biblie legimus ab adā usqz ad aduentū christi totū in figura nostre salutis factum est demonstrans ipsum christum venturū q operatus est salutem nostram in medio terre Omnia ergo in figura precesserunt que ipse i ministerio adimpleuit. Et ideo dixerat: Non veni soluere legē sed adimplere. Quare in cruce pendens cuz omnia conpleuisset ultimo dixit consummatū est. hoc est dicere. Conplete sunt figure implete sunt leges et omnes prophetie de me loquentes et ideo de me omnia finē habent. Hec ē ergo creatio uniuersi et primi peccati cōmissio et nostra redemptio que omnia inprincipio huius operis sub breuitate sūt dicta ut diligens lector melius intelligat que inferius sunt dicenda.

Rubrica de cursu totius mundi

Sciendū ē quod cursus totius mūdi a creatiōe usque ad finē seculi distinguitur in tria tpa.

Primū tempus vocatur tempus legis nature. Secundum dicitur tempus scripture. Tertium dicitur tempus legis gratie. Primuz. n. dictum ē tempus legis nature qꝛ homines nō habuerunt aliquez ordinem viuendi nisi secūduz naturā. Et hic modus viuendi regulariter in duabus regulis principaliter continetur. Prima est hoc facias aliis quod velis tibi fieri. Secundum est nemini facias quod nō vis tibi fieri: et totuz hoc tempus nature durauit usqz ad moysez cui data est lex scripta et durauit hoc tempus annis. 3579

Secundum tempus dicitur tempus legis scripte: quia homines vixerunt toto illo tpe ꝑm legez scriptā q data fuit a deo moysi ꝑm quā populus dei viuere deberet. Et hec pncipaliter ptinet decez pcepta q in duab9 tabulis data fuere moysi in monte synay. Et ex tunc homines ceperunt viuere super terram secunduz mandata dei quo ad deum et quo ad proximum. Et totum hoc tempus legis scripte durauit usqz ad aduentū xpi qui nobis tempus gratie apportauit et durauit hoc tempus annis M. dc. x°. 1610. Tertium tempus dicitur tempus legis gratie quia hoc tempore data est nobis gratia nostre salutis per aduētum christi. Et hec lex cōsistit in euangelio ubi datur nobis alius ordo et alius modus viuendi q fuerit datum in lege scripture patribus nostris: quoniā tempore legis scripte deus promittebat nobis temporalia: fructuz videlicet frumēti: ꝛ vini: ꝛ olei: ꝛ similia. Sed per euangelium premissa sunt nobis spiritualia dicente xpo: gaudete ꝛ exultate: quoniā merces vrā copiosa est in celis. Et hoc tempus perdurabit usqz ad finem seculi: cuius terminus ignoratur.

Rubrica de etatibus mundi.

Sciendū est q mundus habet etates suas per totum cursuz

suū sicut habet homo. Nam mundus habet sex etates vsqꝫ ad finem suum.

Prima fuit ab adaꝫ vsqꝫ ad noe quo tempore propter iniquitatem homini mala multiplicata sunt super terram in tantum ꝙ penituit deum fecisse hominē. Et durauit hec etas annis. M°. dc°. xlij. Secunda etas fuit a noe vsqꝫ ad abraam: quo tempore fuit diluuiuꝫ. Et noe cum omni genere animalium fuit reseruatꝰ in archa: ⁊ durauit ānis. M°. dc°. xliꝫ. Tertia etas fuit ab abraā vsqꝫ ad dauid: quo tempore fuit etas data circuncisio ipsi abrae in signum remissiōis peccati originalis: ⁊ durauit ānis. M°. xx. Quarta etas fuit a dauid vsqꝫ ad transmigrationem babilonis: quo tempore fuit facta ipsi dauid certa de xp̄o repromissio: de qua in psalmos: vbi dicitur. Jurauit dominus dauid ⁊ non frustrabitur eum: de fructu ventris tui ponam super sedem meā: ⁊ durauit annis cccc°. Quinta etas fuit a transmigratione babilonis vsqꝫ ad xp̄m: quo tempore per ipsam transmigrationem figurata est nostra transmigratio de statu dāpnationis ad statum salutis eterne: ⁊ durauit ānis. ccccc°. lxxxvi°. Sexta etas est a xp̄o vsqꝫ ad finem seculi: quo tempore habemus gratiam nostre salutis: ⁊ huiꝰ sexte etatis duratio est nobis ignota: quia huius temporis momenta deꝰ reseruauit ī sua potestate. Unde ab adā vsqꝫ ad xp̄m fuerunt anni. 5. i. 90. Sꝫ est etiam septima que erit etiam a fine mundi vsqꝫ ineternum: quo tempore dabitur requies eterna bonis: et pena eterna malis: et hec vltima bene conuenit cum die septimo: in quo deus quieuit ab omni opere quod fecerat. Unde ex his sex etatibus in mundo, est septima in requie: completur cursus totius mundi.

Rubrica de decem preceptis legis.

Sciendum est ꝙ tempore legis scripture datuꝫ fuit moysi decalogon idest decem precepta legis in montem sinay. Que quidem precepta fuerunt data in duabus tabulis lapideis. Quorum tria sūt vel fuerunt scripta in vna tabula: et septem in alia. Prima tria pertinent ad reuerentiam ⁊ honorem ⁊ laudem omnipotentis ⁊ summi creatoris dei: ⁊ domini nostri: et alia septem pertinent ad amorem et charitatem et dilectioneꝫ ꝓximi. Prima tria precepta que fuerunt scripta in prima tabula: sunt ista: et ecce primum preceptum. Non adorabis deos alienos: et per hoc prohibetur nobis adorare et orare solem: vel lunam siue imagines: et omne aliud sculptile: siue aliam rē extra deum quia esset idolatria. Secundum preceptum est scilicet. Non assumes nomen dei tui inuanum: et per hoc prohibetur nobis iurare inuanuꝫ et sine causa: et dicere mēdatium: vel etiam inuanis rebus nominare nomen dei: et aliorum sanctorum

Tertium. Memento vt diem sabbati sanctifices. Et per hoc prohibetur nobis laborare diebus festiuis: et maxime diebus dominicis. vel facere aliquod opus seruile in eis. Sed nobis precipitur ꝙ debeamus stare in orationibus: et deuotionibus: et in offitijs ecclesiasticis. Et custodire nos a peccatis. Et hec sunt illa tria que pertinēt ad honorem dei. Septem alia que pertinent ad amorem proximi: sunt ista: scilicet. Quartum honora patrem tuum et matrem tuam. Et per hoc precipitur nobis esse obedientes parentibus et maioribus nostris: ⁊ habere eos in reuerentia. Et post eorum mortem etiaꝫ orare pro eis: vt sicut fuimus obedientes in vita: ita simus recognoscentes in morte. Quintum. Non occides: et per hoc prohibetur nobis omnis lesio proximi: siue ipsum occiden-

do: siue ipsum percutiendo: vel blaspbemando: vel diffamando: quia per omnes istos modos possumus offendere proximum contra boc mandatum.

Sextuz. Non mecaberis: et per boc probibetur nobis omnis actus luxuriosus: et omnis voluntas luxuriosa: siue cum desiderio: siue cum verbis inbonestis: siue in actu siue in opere committatur. Septimum. Non furtum facies. Et per boc probibetur nobis subripere res alienas: vel eas retinere contra voluntatem domini. Octauum. Non loqueris falsum testimoniuz cõtra proximum tuum: et per boc probibetur nobis dicere aliquod verbum falsum in damnum proximi: siue in iudicio: siue extra iudicium: siue in iuramẽto: siue sine iuramento: vel etiam probibet nobis tacere veritatem: vbi necessitas constringit. Nonum. Non concupisces rem proximi tui. Et per boc ꝓbibetur nobis desiderare res alienas: quoniam non debemus desiderare rez alienam cum damno proximi. Decimum. Non concupisces vxorem proximi tui. Et per boc probibetur nobis desiderium vituperandi domum proximi: tam circa vxorem ꝙ̃ circa filiaz vl' ancillam: vel aliam personam sibi coniunctam. Et est sciendum ꝙ nos tenemur ita bodie ad obseruantiam borum mandatorum: sicut tenebantur primi patres legis antique. Unde qui nõ obseruant ipsa precepta peccant mortaliter.

Rubrica de articulis fidei.

Sciendum est ꝙ tota lex euangelij: que est vera fides catbolica est nobis data tẽpore gratie: que consistit in duodocim articulis: qui colliguntur principaliter in tribus locis idest tribus symbolis.

Primum vocatur symbolum apostolorum. quia apostoli ipsum composuerunt. quod credo paruum appellamus Et incipit. Credo in deum patrem omnipotentem ꝛc̃. Secundum vocatur symbolum nicenum. quia factum fuit in synodo nicena. licz in cõstantinopolitana fuerit reformatum ꝭm quam formam cantat tota ecclesia greca et latina Et boc vocamus credo magnuz. quod incipit. Credo in vnum deum patrẽ ꝛc̃. Tertium vocatur symbolum atbanasij. quia sanctus atbanasius ipsum fecit et incipit. Quicũqz vult saluus esse ꝛc̃. qui quidem articuli sunt isti prout in primo symbolo apostolorum fuerũt appositi.

Primus articulus. Credo in deum patrem omnipotentem creatorem celi et terre. et per bunc articulum debemꝰ credere omnipotentiam dei. per quam ipse creauit ex nibilo celum et terram ꝛ omnia que in eis sunt. Et illum articulum apposuit Petrus princeps apostolorum. Secundus articulus. Et in iesum christum: filium eius vnicum dominum nostrum: et per bunc ostenditur: ꝙ non solum debemus credere in patrem sed etiam in filium eius: qui est deus ꝛ dominus noster: sicut pater. Et istum articnlum apposuit Andreas.

Tertius articulus. Qui conceptus ẽ de spiritu sancto: natus ex maria virgine: et per bũc debemus credere ꝙ christus filius dei non fuit cõceptus in vẽtre virginis marie de peccato carnis sicut alij bomines: sed de virtute spiritus sancti: et istum articulum apposuit Jacobus maior: qui dicitur zebedeus.

Quartus. Passus sub pontio pilato: crucifixus: mortuus et sepultus. Et per bunc debemus credere iesum xp̄m veram babuisse passionem: mortem: et sepulturam: per quem nobis demonstratur ipsum christum fuisse veruz bominem. Et istum articulũ apposuit Jobannes. Quintus. Descendit ad infe

ros: tertia die resurrexit a mortuis. Et
per hunc credere debemus: ꝙ ante re-
ſurrectionem ſuam chriſtus deſcendit
ad inferoſ: vnde extraxit patres qui om
nes deſcenderunt ad lymbum. Et poſt
ꝗ eos traxit de inferno ſurrexit a mor-
tuis in vero corpore glorificato. Et iſtū
articulum apposuit Philippus. Se-
xtus. Aſcendit ad celos: ſedet ad dexte
rā dei patris omnipotentis. Et per hūc
debemus credere: ꝙ chriſtus poſt reſur
ectionem ſuaꝫ: poſt quadraginta dies
aſcendit ad celos et ſedet ad dexteram
patris: vt eſſet in illa gloria cum huma-
nitate aſſumpta ī qua fuerat anteꝗ hu-
manitatem aſſumeret: quoniam tanꝗ
deus ſemper fuerat apud patrē: ſed tan
ꝗ homo erat in mundo: et ideo aſcēdit
in celum: vt ibi eſſet etiam tanꝗ homo
vbi eternaliter fuerat tāꝗ deus. Et iſtū
articulum apposuit Bartholomeus.

Septimus. Inde venturus eſt iudi-
care viuos et mortuos. Et per hunc de
bemus credere: ꝙ chriſtus deꝰ ⁊ homo
debet venire in fine mundi ad iudican-
dum totum mundum: videlicet ſaluan
dos et damnandos. Et iſtum apposuit
Thomas. Octauus. Credo in ſpiritū
ſanctum: et per hunc debemus credere
in ſpiritum ſanctum: qui eſt tertia per-
ſona in trinitate: quoniam ſicut in pri-
mo et in ſecūdo articulo demonſtratuꝫ
eſt ꝙ debemus credere in patrem et fi-
lium: ita debemus credere in ſpiritum
ſanctum: qui ab vtroqꝫ procedit ſcilicet
a patre et filio. Et iſtum apposuit Ma
theus. Nonus. Sanctam eccleſiam
catholicam ſanctorum communioneꝫ.
Et per hunc debemus credere eccleſiaꝫ
catholicam: eſſe veram dei eccleſiam cu
ius caput eſt romanus pōtifex tanꝗ vi
carius ieſu xpi. Et debemus credere: ꝙ
illi qui ſunt in eccleſia catholica habent
communionem cum omnibus ſanctis
in omnibus orationibus ſuis. Et iſtuꝫ
apposuit Jacobuſ minor: qui dicitur al
phei. Decimus. Remiſſionem pecca
torum. Et per hūc credere debemus ꝙ
in eccleſia catholica eſt poteſtas remit-
tendi peccata per ſacramenta eccleſie: et
maxime per ſanctā penitentiam. Quia
data eſt poteſtas ſacerdotibus abſoluē
di homines a peccatis ſuis. Et iſtū ap-
poſuit ſimon qui dicitur zelotes. Vn
decimus. Carnis eſurectioneꝫ. Et per
hunc debemus credere ꝙ in die iudicij
debemus reſurgere cuꝫ corporibus no
ſtris ad reddendum rationem de factis
noſtris: que fecimus in hac vita. Et iſtū
apposuit Thadeus. Duodecimꝰ. Vi
tam eternam: et per hunc credere debe-
mus ꝙ in die iudicij qui bona egerunt
ibunt in vitam eternam: qui vero mala
in ignem eternum. Et iſtum apposuit
Matthias: vltimus apoſtolorum: po
ſitus loco iude proditoris. Et iſtos om-
nes articulos tenemur omnes ſine ali
qua dubitatiōe firmiter credere. Et qui
hoc nō crediderit ſaluꝰ eſſe nō poterit.

Rubrica de ſacramentis eccle-
ſie et nota.

Sciendū eſt ꝙ ſeptem ſūt ſacra
mēta eccleſie catholice q̄ nobiſ
data ſūt tpe grē: in remiſſionē
peccatoꝝ: quoꝝ ſacramētoruꝫ
quinqꝫ ſūt neceſſaria ad ſalutē. i. ad hoc
vt aliqs hēat ſtatū ſalutis: oꝫ vt ipa quin
qꝫ ſacramenta recipiat: vl' ſaltē recipere
nō ɔtēnat ſi forte hre nō pt. Et alia duo
ſūt volūtaria: ꝙ. ſ. hō pt ex ſua volūtate
illa recipe: ⁊ ex ſua volūtate nō accipe: et
tn̄ nō peccat. Prima aūt quiqꝫ ſūt iſta.

De baptiſmo ⁊ quid ſit ſcies.

Baptiſmus. iſtud eſt primum
ſacramentum: quod eſt ianua
omnium aliorum ſacramen-
toruꝫ: ſine quo aliquis ſaluus
eſſe non poteſt. Et eſt ſciendum ꝙ tri
plex eſt baptiſmus. Quoniam aliquis
vocatur baptiſmus ſanguinis: ⁊ hoc eſt

quando aliquis occiditur pro christo: ſi
talis non eſſet baptizatus intelligitur
per martyrium baptizatus in ſangui-
ne ſuo: et hunc baptiſmum habuerunt
innocentes: quos herodes fecit occide
re pro christo. Secundus eſt baptiſ-
mus flāmis ideſt ſpiritus ſancti: et hoc
eſt quando aliquis querit baptizari. et
non habens qui eum baptizet: moritur
in tali deſiderio: hic intelligitur bapti-
zatus in virtute ſpiritus ſancti: vel eti-
am ſi quis crederet ſe baptizatum: et vi-
ueret tanq̃ xp̄ianus: et tamen in veri-
tate non habuiſſet baptiſmum: iſte in-
telligitur baptizatus in gratia et virtu-
te ſpiritus ſancti: propter credulitatem
et fidei obſeruantiam. Tertius eſt ba-
ptiſmus fluminis ideſt aque. Et iſtum
facit eccleſia catholica quotidie: et po-
teſt dari a quocunq; vel viro vel mulie
ri: iudeo vel pagano: heretico vel excō-
municato: dummodo habeat intentio-
nem baptizandi: et dummodo in for-
ma debita conferatur: ſcilicet dicendo.
Ego te baptizo in nomine patris et filij
et ſpiritus ſancti Amen. proijciendo
ter aquam ſuper caput pueri baptizan-
di. Sed cum ſolemnitate eccleſie ſo-
lus ſacerdos poteſt baptizare: vel in ab
ſentia ſacerdotis: diaconus. Et hoc ſa-
cramentum tante virtutis eſt: ꝙ mun-
dat baptizatum ab omni peccato: tam
originali q̃ actuali: ſiue ſit mortale ſiue
ſit veniale. Et hoc ſacramentum non
datur niſi ſemel. Nec iteratur ſi in ne-
ceſſitate fuerit datum: ſine ſolemnita-
te eccleſie: dummodo ſit debita forma
ſeruata: vt ſupra dictuz eſt. Sed poteſt
ſuppleri ſolemnitas: que ex neceſſitate
fuerat omiſſa ſcilicet vnctiōes ⁊ cetera.

Quando autem dubitatur ꝙ aliquis
non ſit baptizatus debet tunc baptiza-
ri ſub hac forma. Si tu es baptizatus
ego non te baptizo. Sed ſi tu non es
baptizatus ego te baptizo ī nomine pa-
tris et filij ⁊ ſpūs ſancti. Amen.

De criſmatione.

Criſmatio. ⁊ iſtud non poteſt
dari niſi ab epiſcopo. Et ſit cū
vnctione criſmatis in fronte
Et nominatur ſacramentum
confirmationis: quia confirmat grati-
am ſpiritus ſancti: que per baptiſmum
collata eſt vel fuerat. Et hoc ſacramen-
tum datur tantum ſemel: ſicut baptiſ-
mus: quoniam etiam hoc ſacramentuz
eſt irreiterabile. Et non poteſt dari niſi
baptizatis. Et eſt notandum ꝙ in hoc
ſacramēto et in baptiſmo contrahitur
cognatio ſpiritualis. Unde ſacerdos
baptizans efficitur compater patris et
matris pueri baptizati. Item illi qui
tenent puerum ad baptiſmum: vel ad
confirmationez: omnes efficiuntur cō-
patres patris et matris pueri taliter ba
ptizati: vel confirmati. Et omnes tales
ſunt patres ſpirituales ip̄ius pueri: pu
er autem efficitur frater ſpiritualis fili-
orum ſuorum patruz ſpiritualiū: quos
vulgariter ſanctulos appellamus. Et ſi
cut dictum eſt de preſbytero baptizan-
te ꝙ efficitur compater patris ⁊ matris
pueri: ita dicendum eſt de epiſcopo in
confirmatione: quia et ipſe efficitur cō-
pater patris et matris pueri confirma-
ti: et efficitur patrinus ſiue pater ſpiri-
tualis pueri. Et eſt ſciendum ꝙ tantuz
vnus vel duo ad plus ſūt admittēdi ad
cōpaternitatē: ſiue ſint viri ſiue mulie-
res. Et hoc eſt ſeruanduz tam in baptiſ
mo q̃ in criſmatione: niſi ex diſpēſatio
ne epiſcopi ex iuſta cauſa plures q̃ duo
admitterentur. Eſt etiam notandum ꝙ
qui non eſt baptizatus non admittitur
vt ſit compater in baptiſmo. Et ſimili
modo qui non eſt criſmatus nō admit-
titur vt ſit compater in confirmatione
Nec etiam admittitur religioſus vl' re
ligioſa: et hec omnia ſunt bene menti te
nenda propter cauſas quottidie occur-
rentes.

De penitentia.

Enitentia: et hoc est sacramentum necessarium omnibus fidelibus xpianis qui sunt i etate discretionis: et debent habere contritionem cordis: confessionem oris: satisfactionem operis.i.facere penitentiam iniunctam pro peccatis. Et hoc sacramentum non potest dare nisi sit sacerdos qui habet potestatem ligandi atqz soluendi. Et per hoc sacramētuz remittuntur omnia dlicta dummodo sacerdos habeat auctoritatem et peccator bonam contritionem. Et potest homo hoc sacramentum totiens accipere quotiens se sentit in peccato: tamen eccl'ia catholica ordinauit: q saltem semel in anno quilibet christianus postq peruenerit ad etatez discretionis que est quatuordecim annoruz in masculo.et vndecim in femina debeat ad hoc sacramentum penitentie venire ad minus i quadragesima: et cōfiteri omnia peccata sua et complere penitentiam sibi iniunctam non existens in peccato mortali: quoniam al's sibi non prodesset. Et notanduz est q id quod supra dictum est de confitendo semel in anno intelligitur pro secularibus: quoniam clerici debent saltem ter in anno confiteri et communicare: scilicet in natiuitate domini: i resurrectione et in pentecostem: illi autem q sunt sacerdotes nunq debent celebrare nisi prius per confessionez mundent se a peccatis: si se sentiunt in aliquo peccato mortali existere.

De eucharistia.

Eucharistia: id est sancta communio corporis christi. Est sacramentum summe reuerentie et excellentis perfectionis: quoniam coniungit hominem cū xpo. Et hoc sacramentum conficitur de pāe frumenti et non ordei vel alterius grani Et potest confici tam in azimo q in fermentato: est tamen sciendum q scdz ritum ecclesie romane omnes latini tenētur conficere in azimo ŝm institutōem ecclesie: et si latinus sacerdos conficeret infermētato peccaret mortaliter. Greci autem conficiunt in fermentato ŝm ritum ecclesie orientalis et si grec⁹ sacerdos conficeret in azimo, etiam peccaret mortaliter quia faceret contra ritum ecclesie sue. Uerba āt substātialia ad hoc sacramentum sunt ista. Hoc ē eni corpus meum. Sanguis autem christi de vino vitis conficitur non autem de aceto vel d agresto et ponitur modica aqua que sit pura et naturalis: nec debet poni aqua rosata vel alterius conditionis. Uerba autez substantialia huius sacramenti sanguinis sunt ista. Hic ē enim calix sanguinis mei noui et eterni testamenti mysterium fidei qui pro nobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hoc autem sacramentuz corporis et sanguinis nemo potest conficere nisi sit sacerdos qui rite sit ordinatus ŝm formam et ritum ecclesie quē pbat ecclesia. Et hoc sacramentum nō debet dari nisi personis que iam habeant etatem discretam vt possint cognoscer̄ reuerentiam sacramenti. Et non debet dari nisi contritis et confessis quoniam nemo debet ausus esse hoc sacramētuz assumere nisi sit mundus ab omni peccato aliter sibi iudicium manducat et bibit. Et tenetur qlibet christianus i etate debita constitutus saltem in pascha: hoc sacramentuz suscipere. Et est notādum q quando sacerdos in missa communicat semper totum corpus et sāguinem sumat quādo autem populus cōmunicat non datur eis sanguinis xpi: sed solum corpus et hoc propter piculuz spargendi. Et tamen accipiendo corp⁹ assumit etiam sanguinē quoniaz in ipo corpore consistit etiam sanguinis.

De extrema vnctōe.i.vltima.

Xtrema vnctio est sacramen-
tuz ecclesie qd̄ datur morienti
bus in extremitate constitu-
tis. Et debet dari per manum
sacerdotis. Et hec vnctio cum oleo in
firmorum fit in omnibus sensibus cor-
poris: videlicet in oculi in auribus ina-
ribus in ore in pedibus ⁊ in manibus. ⁊
est notandum ꝙ hoc sacramentum da
tur ad remissionem venialium peccato
rum que remanserunt in infirmo. Un
de quia cum quolibet sensu peccare po
tuit quilibet sensus inungitur. Et ideo
non consueuit ecclesia dare hoc sacram̄
tum paruulis: quia ipsi non habent pec
cata huiusmodi. Sed datur tantum di
scretis qui habuerunt etatem peccādi.
Et hoc sacramentum datur tantum se-
mel in eadem scilicet infirmitate. Sed
si aliquis infirmaretur in diuersis infir
mitatibus ad mortem posset inqualibꝫ
infirmitate vngi. Et hec quinqꝫ sacram̄
ta vocantur sacramēta necessitatis quo
niam quilibet christianus debꝫ omnia
quinqꝫ habere si potest: alia autem duo
vocantur voluntaria quoniam in volū
tate hominis vel mulieris ē ea velle re-
cipere vel non recipere: vnde constrin-
gitur ipsa recipere: ⁊ ideo dicuntur vo-
luntaria: ⁊ sunt ista quorum primum ē.

De matrimonio: ⁊ quid sit vide
bis.

Atrimonium. hoc sacramētuz
fuit diuinitus institutus ī pa-
radiso terrestri anteq̄ adā pec
caret quando dixit: ⁊ derelin-
quet homo patrem ⁊ matrem ⁊ ad here
bit vxori sue: ⁊ erunt duo in carne vna
⁊c. Hoc autem sacramentum contra-
hitur per consensum de presenti viri et
mulieris dicendo vnus ad alterū. Ego
accipio te in meam vxorem legittimaꝫ
Et illa dicat versa vice. Et ego te acci-
pio in meumvirum siue maritum legit
timum. Et hec verba vel similia sunt il-
la que denotant consensum de presen-
ti. Et hoc sacramentuz debet interueni-
re inter personas ad hoc legittimas. vi
delicet in etate habili ad matrimonium
que quidem etas est quattuordecim an
norum in masculo: ⁊ duodecim in muli
ere. Item tales persone debent esse
solute hoc est non obligate alteri coniu
gio: nec etiam alicui solemni voto con-
tinentie vel religionis. Item nec d̄bent
esse coniuncte in cōsanguinitate vel af-
finitate vsqꝫ ad quartum gradum: nec
super hoc aliquis dispensare potest ni-
si papa. Item nec debent esse coniun-
cte incognatione spiritualis in compa-
ternitate de qua dictum est supra in sa-
cramento confirmationis. Item de
bent esse persone eiusdem fidei: quoni-
am christianus cum iudea: vel pagana
non potest contrahere matrimonium:
⁊ si contrahant nullum est matrimoni-
um. Item nec catholicus cū heretica vel
scismatica debet contrahere: si tamē cō-
traherat tenet matrimonium: quia ba-
ptizati sunt: sed ipsi peccant mortaliter
taliter contrahendo. Est quoqꝫ notan-
dum ꝙ nuptie non possunt omni tem-
pore celebrari quoniam ecclesia ꝓhibet
celebrari nuptias ab aduentu dn̄i vsqꝫ
ad octauam epiphanie. Et a septuagesi-
ma vsqꝫ ad octauam pasce: ⁊ a tribꝰ die-
bus rogationum qui sunt īmediate an-
te ascensionem vsqꝫ ad octo dies post
pentecostes. Istis autem temporibus
prohibitum est facere nuptias quoniaꝫ
debemus his tēporibus vacare deuotō
nibus ⁊ orationibus: non autem lasci-
uijs ⁊ festiuitatibus secularibus. Et si
quis his prohibitis temporibus nupti
as celebrauerit peccat mortaliter. Est
etiam sciendum ꝙ clandestine nuptie.
id est occulta siue clandestina matrimo
nia sunt prohibita ab ecclesia: nec debꝫ
aliquis clericus esse presens occul is d̄
sponsationibus sub pena suspensionis

ab officio per tres annos. Eſt autem p̄
ceptum eccleſie anteq̄ꝫ matrimoniū cō
trahatur fiat publicatio in eccleſia: vt ſi
quis contradicere velit poſſit infra cer
tum terminum aſſignatum comparere
ad contradicendum. Nec debet aliquiſ
clericus eſſe auſus benedicere annuluꝫ
illarum nuptiarum que non fuerint in
eccleſia publicate: quoniam eſt pena ſu
ſpenſionis trium annorum. Hoc autē
ſacramentuꝫ tante virtutis eſt ꝙ poſtq̄ꝫ
matrimonium eſt perfectum id eſt con
ſumatum per carnalem copulam nullo
modo poteſt diſſolui poteſt tamen ite-
rari quia mortua prima vxore poteſt ho
mo accipere aliam ⁊ ſic tertiam vel quar
tam vel vlterius. Eſt tamen notandum
ꝙ nuptie ſecunde non benedicuntur: ſꝫ
tantum prime. Et ſi ſacerdos benedicat
ſecundas nuptias debet ſuſpendi ⁊ mit
ti ad ſedem apoſtolicam pro penitentia
impetranda. Eſt etiam notandum ꝙ ſi
ſponſi conſumant matrimonium ante
proclamationem fiendaꝫ in eccleſia pec
cant mortaliter.

De ſacramento ordinis.

Ordo eſt ſacramentum ꝙ con
fertur miniſtris eccleſie. Et cō
tinet nouem ordines ad ſimi-
litudinem curie celeſtis que
habet. ix. ordines angelorum. Unde in
eccleſia noſtra iſta habemus etiam no-
uem ordines clericorum. Quorum or-
dinum quinqꝫ primi non ſunt ſacri. id
eſt non habent votum continentie. Sꝫ
alij quattuor ſunt ſacri ordines quia ha
bent votum continentie ſibi annexum
Primi quinqꝫ ſunt iſti. Prima tonſu
ra: hoſtiarius: lectoratus: exorziſtatus:
⁊ acolitatus. Et nota ꝙ quia iſti nō ſūt
ſacri ordines. Ille qui habꝫ iſtos poteſt
tranſire ad ſecularem vitā: ⁊ poteſt con
trahere matrimonium. Alij vero quat-
tuor qui ſunt ſacri ordines: ſunt iſti vi-
delicet ſubdiaconatus. Diaconatus p̄-
ſbyteratus ⁊ pontificatus qui eſt ordo
epiſcopalis. Et quia iſti quattuor ſunt
ſacri. ideo qui habet aliquam iſtoruꝫ nō
poteſt vlterius tranſire ad ſeculuꝫ quo
niam ita ligant hominem ad eccleſiam
ꝙ non poteſt vlterius ab ea recedere.
Et qui habet ordinem ſacruꝫ tenetur di
cere officium totum: nec poteſt ordina-
tus ad aliquem ſacrum ordinem. vnq̄ꝫ
contrahere matrimonium: quia taliter
ordinatus emittit ritum continentie
ſecundum ritum romane eccleſie. Per
mittit tamen eccleſia ꝙ greci clerici poſ
ſint vti in diaconatu: ⁊ ſacerdotio ſuis
vxoribus quas vnicas ⁊ virgines in mi
noribus ordinibus acceperunt etiaꝫ ſe
cas accepiſſent in ſubdiaconatu quoni
am ipſi non habent apud eos ſubdiaco-
natum pro ſacro ordine. Et hunc ritum
permittit eccleſia ⁊ tollerat. Eſt autē ſciē
dum ꝙ ſolus epiſcopus poteſt hoc ſa-
cramentum ordinis conferre licet ⁊ ab-
bas poſſit ſuos monachos tonſurare ⁊
facere hoſtiarios ⁊ lectores in monaſte
rio ſuo. Sed ordinem acolitatus cōfer-
re non poteſt. Sed vt ſciat quilibet cle-
ricus officium ſuum vel qđ ſibi ſpectat
pro quolibet ordine eſt ſciendum ꝙ pri
ma tonſura non habet ſpeciale officiuꝫ
in eccleſia catholica: ſed dat fundamen-
tum ad alios ordines ſicut baptiſmus
eſt fundamentum aliorum ſacramento
rum. Hoſtiarius debet pulſare campa
nas ⁊ claudere ⁊ aperire eccleſiam ⁊ cu-
ſtodire ſacrarium. lector debet legere
lectiones ⁊ benedicere panes ⁊ omnes
fructus nouos. Exorziſta debet abiu-
rare demones ⁊ expellere excommuni
catos de eccleſia: ⁊ portare aquam bene
dicendaꝫ in eccleſia Acolitus debꝫ por
tare ceropherariuꝫ ⁊ accendere lumina
ria eccleſie. ⁊ vinum ⁊ aquam preparare
in circeolis ſiue ampulis ad Miſſam
Subdiaconus debet dare aquā ad lauā
dum manus preſbyteros in celebratiōe

misse:⁊ debet ministrare diacono ⁊ de-
bet lauare robaleas altaris ⁊ corporalia:
⁊ debet portare calicem cum patena ad
altare ⁊ cantare epistolam. Diaconus d̄
bet ministrare ad altare presbytero ⁊ ba
ptizare ⁊ predicare ⁊ cantare euangeliu
in ecclesia sancta dei tam pro viuis q̄n̄
pro defunctis:⁊ potest dicere dominus
vobiscum in officio q̄d nō potest facere
subdiaconis.vel ordinatus ī minoribus
ordinibus. Et est tamen intelligendum
ꝙ licet quilibet possit baptizare occur-
rente necessitate:vt supra dictum est in
sacramento baptismi:nullus tamē po
test baptizare cum solemnitate ecclesie
nisi presybter diaconus ⁊ episcopus. Et
tunc diaconus potest cum solemnitate
ecclesie baptizare quando presbyter ha-
beri non potest. Sacerdos debet sacri-
ficium offerre id est missam celebrare et
benedicere populum ⁊ preesse: idest po
test habere curam animarum: quia hēt
potestatem ligandi atq; soluendi de-
bet etiam predicare ⁊ baptizare :episco
pus debet iudicare interpretare id est d̄
clarare scripturas populo ⁊ debet conse
crare ecclesias ⁊ altaria ⁊ benedicere or-
namenta ecclesie. Debet etiā confirma
re.i.crismare pueros infrōte ⁊ offerre.i.
missam celebrare vel dicere ⁊ ordinare
clericos ad omnes ordines:⁊ debet pre
dicare ⁊ baptizare . Et est notandum ꝙ
ille qui ē sacerdos tenetur celebrare mis
sam saltem in diebus solemnibus:licet
nullum beneficium habeat:quoniam ex
sola gratia sibi collata in receptione or-
dinis sacerdotalis ad hoc obligatur di-
cente a populo.videte ne inuacuum gra
tiam dei recipiatis. Est ēt notādū ꝙ sa-
cramentum ordinis est tante excellentie
ꝙ facit clericum ministrum christi . seu
militem ecclesie. Unde quilibet cleric⁹
h; tria magna ꝑuilegia ꝓp militiā cleri-
calē. Primū ē ꝑuilegiū ꝑsone:h; ē ad de
fēsionē ꝑsone sue:quoniam quilibet ver
berans clericum est excōmunicatus ip
so facto excōmunicatōne maiori. Secū
dum priuilegium est priuilegium fori:
quoniā nullus clericus potest ciuiliter
nec criminaliter iudicari in foro secula-
ri.i.a seculari iudice : etiam si ipse cler-
cus vellet vel consentiret processus vel
sententia taliter cōfectus est nullus ip-
so iure. Tertium priuilegium ē priuile
gium rerum ipsorum clericorum: quoni
am bona siue res ecclesiarum vel cleri-
corum debent esse libera nec debet ha-
bere aliquam angariam siue gabellā im
positam per potestatem secularem : sed
debent esse exēpta.atq; absoluta ab om
ni onere. Et pena ē excōmunicatōis si-
quis hoc priuilegium violauerit. Est ēt
sciendum ꝙ diuerse etates sunt neces-
sarie ī ordinibus ecclesiasticis. Et si epi-
scopus ordinauerit infra etatem legitti
mam suspenditur a collatōne illius ordi
nis in quo peccauit taliter ordinando.
Et clericus taliter ordinatus ante etatē
legittimam remanet suspensus ab exe
cutione illius ordinis taliter suscepti
id est non potest exercere officium il-
lius ordinis donec perueniat ad eta-
tem legittimam. Hec autem sunt etates
que in quolibet ordine requiruntur sci
licet. Prima tōsura que requirit ad mi-
nus etatem septem annorum cōpletorum
Quattuor autem mi nores ordines req̄
runt etatem discretā:scilicet tredecim an
norum completorum vel saltem duode-
cim. Subdiaconatus requirit etatem
xvij.annorum completorum. Diacōa-
tus requirit etatem .xviiij.annorum cō-
pletorū. Presbyteratus requirit.xxiiij
annorum completorum. Episcopalis ve
ro ordo requirit etatem.xxx.annorū cō
pletorum. Nec potest aliquis dispēsare
vt ifra ꝑdictas etates aliq̄s ordinari pos
sit ⁊ maxie ī ordinib⁹ sacris nisi papa. Et
ē sciēdū ꝙ hoc sacrm̄ ordinis nō datur
nisi semel q: ē irreiterabile.si tn̄ aliq̄d in
ordiatōe fuisset ꝑ errorē ꝑtermissum de
bet caute supplere.

Rubrica de officio miſſe et obſeruãdis

Miſſa debꝫ quotidie ſi fieri pôt
in eccleſia celebrari pro ſalute
tam viuorum quam moꝛtuo-
ruꝫ. Nec poteſt miſſa celebra
ri ſuper altare non cõſecrato ſine licen
tia epiſcopi et debet dici in die ⁊ non
in nocte preter duas noctes. Videlicet
natiuitatis domini ⁊ reſurrectionis: lꝫ
eccleſia introduxerit vt ipſa miſſa que ĩ
nocte reſurrectionis deberet cantari di
catur ĩ ſabbato ſancto. In qua miſſa di
citur illa oꝛatio. Deus qui hanc ſacratiſ
ſimam noctẽ ⁊c. Sunt tamen quedam
eccleſie que celebrãt etiã ĩ nocte ſancte
Johannis euangeliſte miſſam de eius-
vigilia quam propter feſtum ſancti ſte
phani non poteſt eccleſia celebrare de
die. Et ẽ ſciendũ ꝙ ſi ſacerdos pret̃ has
noctes celebret miſſam ante diem ſine
ſpeciali diſpenſatione epiſcopi peccat
moꝛtaliter. Vnam tantam miſſam de-
bet ſacerdos vna die celebrare. Et bea-
tus ille ſacerdos qui vnam ſolaꝫ poteſt
digne celebrare. Sed in natiuitate dñi
poteſt quilibet ſacerdos tres miſſas
celebꝛare. Vnam videlicet in media no
cte. Secundam in aurora. Tertiã vero
hoꝛa tertiarum. Ita tamen ꝙ non acci
piat perfuſionem calicis ideſt lotioneꝫ
niſi ĩ vltima miſſa: quoniam ſi ſumeret
non eſſet ieiunus vnde non poſſet po-
ſtea eadem die aliaꝫ miſſam celebrare:
cuꝫ miſſa debet celebrari ieiuno ſtoma
cho. Sunt tamen quidam caſus inqui
bus cum licentia epiſcopi poſſet ſacer-
dos duas miſſas eadem die celebrare:
ſup quo epiſcopi prouidentia habet di-
ligẽter prouideri Item eſt notandum
quot ſacerdos non debet celebꝛare miſ
ſam niſi dictis matutinis et prima alit̃
faciens peccat moꝛtaliter. Eſt etiam ad
uertendum diligenter quot de his que
pertinent ad ſolempnitatẽ ſiue reueren
tiam miſſe nihil omittatur ſicut ſũt pa-
ramenta neceſſaria tam ad perſonam ſa
cerdotis ꝙ ad oꝛnamentum altaris: ſup
quod debent eſſe tres tobalee et lũina
ria. debet eſſe etiam ad minus vnus pre
ſẽs quando miſſa celebratur: qui adiu-
uet ſacerdotem ad celebrandum. Et eſt
notandum quot mulier nõ religioſa vl̃
religioſa nõ debet adminiſtrare preſby
tero celebranti. Sacerdos autem cele-
brans debet habere bonam aduertenti
am in legendo et adminiſtrando vt ob
ſeruet omnia diligenter ſecundum oꝛ-
dinationẽ eccleſie. De diuino ħo offi
cio eſt ſciendum quod diuiditur in ſep
tem hoꝛas canonicas: videlicet: matuti
num: Primam: Tertiaꝫ. Sextã: No
nam: Veſperos et ꝯpleto: iũ. Q.ð q̃deꝫ
offitiũ debet ſuis hoꝛis debitiſ dici. Et
ſi ex legittima cauſa clericus ſit impedi
tꝰ debꝫ potiꝰ hoꝛaꝫ pꝛeuen ire quam ſe
permittere preueniri ab oꝛa. Et debet
dici officium in loco honeſto: non per
viam vel per plateam ſed in eccleſia ſi
poteſt vel in alio loco conuenienti et
honeſtioꝛi pro laudando nomen domi-
ni dei noſtri. Sicut dicit propheta: In
eccleſijs benedicite dominuꝫ. Debet
etiam clericus dicere officium cum coꝛ-
de ſicut cũ oꝛe non eni debꝫ habere os ĩ
choꝛo et coꝛ in foro ne vocem dñi audi-
at dicentis per prophetam. Populus
meus honoꝛat me labijs cor autem co
rum longe eſt a me. Nec ſolum debet
eſſe intentus ad verba que ipſe dicit. ſꝫ
etiam ad verba que dicit ſocius qui ſe
cum dicit officium. Eſt autem ſcienduꝫ
quod quilibet clericus habens benefici
um vel oꝛdinatus ad ſacrum oꝛdinem
tenetur dicere officium ſuum ſecunduꝫ
conſuetudinem eccleſie ſue. Sũt tamẽ
oẽs cardinales ⁊ omnes epiſcopi pꝛiui-
legiati quot clerici ſibi ſeruientes cuiuſ
cumqꝫ oꝛdinis ſint poſſint ſecum cõfoꝛ
mare in dicendo officiuꝫ et reputantur
debitum ſui officij perſoluiſſe. Si au
tem obligatus ad officium ipſum dice-
re pretermittat ĩ parte vel in toto tenet̃
ipſum ſatiſfacere nec poteſt abſolui niſi

reficiendo: et ideo quilibet clericus debet cum magna cautela aduertere ne suum officium pretermittat. Nam tanta est obligatio quam habet clericus ad diuinum officium: quod etiam degradatus vel excommunicatus: vel suspensus: aut interdictus non potest suum officium pretermittere.

Rubrica de peccato in genere.

Sciendum est post sacramenta ecclesie per que nobis peccata remittuntur. De conditione peccatorum. Unde est notandum quod peccatum generaliter loquendo est duplex: videlicet peccatum originale quod peruenit ab origine conceptionis in ventre matris: quia in peccatis concepti sumus. Et vocatur peccatum primorum parentum: quoniam ab ipsis hoc peccatum traxit initium. Aliud est peccatum actuale quod propria auctoritate et consensu committitur. Et istud peccatum potest committi postquam quis peruenerit ad septimum annum sue etatis. quia tunc dicitur habere voluntatem: ex qua potest peccare et non peccare. Originale autem peccatum ante tempus gratie id est ante aduentum christi remittebatur propter circuncisionem. hodie vero remittitur per sacramentum baptismi: de quo sacramento supra dictum est. Peccatorum autem actualium. Aliud est veniale: et aliud est mortale. Veniale autem dicitur quia non occidit ad mortem: sed faciliter habet veniam. i. remissionem. Mortale vere dicitur quia occidit animam hominis ad mortem eternam.

Rubrica de peccato veniali.

Venialia peccata sunt peccata leuia que non sunt mortalia. i. non inferunt penam mortis eterne: sed aliquam penam temporalem: et talia peccata leuia sunt sicut est loqui verba ociosa. Item comedere vel bibere plusquam est necessarium: non tamen intelligas in tanta superfluitate quod transeat in peccatum gule quod est mortale. Item quando homo plus vel minus loquitur quam expediat. Item quando homo non humiliter tractat pauperes. Item quando tardius vadit ad ecclesiam quam debeat. Item quando plus dormit quam conueniat. Item quando magis exasperat reprehendendo proximum vel corrigendo: et magis irascitur quam debeat. Item quando dicit aliqua verba ficta ad complacentiam alterius ipsum laudando et adulando ei. Item quando in ecclesia dicit aliqua verba ociosa vel derisoria vel vana non pertinentia ad diuinum seruitium. Item quando iurat non requisitus: licet iuret veritatem: quia tunc si iuraret mendacium esset peccatum mortale et non veniale. Hec autem et similia sunt peccata venialia. Est autem sciendum quod peccatum veniale remittitur multis modis. Primo per penitentiam. Secundo per dignam receptionem corporis christi. Tertio per aspersionem aque benedicte. Quarto per orationem dominicam scilicet pater noster. Quinto per generalem confessionem que fit in missa vel in officio prime vel completorij: siue post predicationem. Sexto per benedictionem episcopi. Septimo per elemosynarum largitionem: quia sicut aqua extinguit ignem ita elemosyna extinguit peccatum. Octauo et vltimo per extremam vnctionem idest quando datur oleum sanctum alicui infirmo prope mortem. His omnibus modis peccata venialia remittuntur: et hoc est intelligendum quando homo non habet mortale delictum: quia tunc fit ei talis remissio. Existens autem in peccato mortali non potest habere remissionem venialium peccatorum nisi primo fit purgatus a mortalibus peccatis.

Rubrica de septem peccatis mortalibus. S.

Eccata mortalia ſunt ſeptem
quorum ſuperbia caput ⁊ pn̄-
cipium omnium eſt: per quaꝫ
lucifer de celo cecidit: ⁊ homo
primus de paradiſo terreſtri expulſus
eſt. Et omnium malorum ſcilicet pecca
tum prouenit ex quecunqꝫ fiunt princi-
pium ſemper eſt ſuperbia hoc inobediē
tia mandatorum dei: que quidem iobe
dientia peruenit ex fundamento ſuper
bie. Ut autem eius conditio intelligat:
ſciendum eſt ꝙ ſuperbia cōmittitur di-
uerſis modis. Et primo quando eſt in-
obediēs maioribus ſuis ⁊ deſpicit equa
les: ⁊ cōtemnit minores ſuos propter
ſuperbiam. Item quando contendit li-
tigando ⁊ exclamādo ⁊ vult omnes vin
cere vt appareat ſapientior ceteris. Itē
quando per iactantiam ſe laudat: laudā
do ⁊ magnificando opera ſua coram ho
minibus vt laudetur alijs. Item quan-
do per hypocreſim onſtendit ſe bonum
⁊ deuotū ⁊ tamen eſt iniquus ⁊ magnꝰ
peccator. Item quando ē pertinax ⁊ ob
ſtinatus in defendendo maluꝫ quod fe
cit vel dixit: nec vult confiteri ſe erraſ-
ſe ꝓpter eius ſuperbiam vt videatur ſci
re vltra ceteros. Item quādo diſcordat
cum alijs: accipiendo ſemper contrariā
partem: vt diſcordet ſe a ceteris volen-
do ſuſtinere ſuam opinionem cōtra ve
ritatem ⁊ eē ceteris meliorem ꝓpter eiꝰ
ſuperbiam. Item quando ꝑſumptione
nouitatum fingit res nouas: ⁊ mirabi-
lia ſe feciſſe vel vidiſſe: vt reputetur no
tabilis iter ceteros: ⁊ laudetur ab homi
nibus. Item quando non recognoſcit
gratias ſibi collatas a deo: ſed potius at
tribuit eas ſuis meritis ⁊ virtutibꝰ. Itē
quando deſiderat ⁊ querit ſibi maiores
honores ꝙ̄ conueniat: ⁊ exiſtimant ſeip
ſum plus valere ꝙ̄ valeat propter ſuam
ſuperbiam. Et ex his ⁊ ſimilibus modiſ
committitur peccatum ſuperbie qđ eſt
mortale peccatum.

De inuidia qđ ē ſm pctm̄ mortale.

Inuidia eſt ſecundum pec-
catuꝫ mortale qđ ē vitiuꝫ īfeli-
ciſſimum: qm̄ nocet tantuꝫ ſi
bi ⁊ non alijs. Nam inuidia
ſemper reddit hominem inuidum in ſe
metipſo. Unde cum alia peccata morta
lia videantur dare aliquam delectatōeꝫ
ſenſualem hoc miſerrimuꝫ vitiū nullā
penitus delectationem dat: ſed ſolam
triſtitiam ſemper habet. Committitur
autem hoc peccatū multis modis. Pri
mo quando quis gaudet de alieno ma-
lo ⁊ contriſtatur de alieno bono. Item
quando deſiderat malum alienū: ⁊ nol
let bonum alienuꝫ propter eius inuidi
am. Item quando quis ſuſurrat i occul
to verecundiaꝫ proximi ſui vt diffiniet
proximuꝫ apud homines ne ſibi equa-
lis in virtute reputetur. Item quando
in publico detrahit honori: ⁊ reputatio
ni proximi: vel verecundiam ſibi inferē
do verecundādo eam coram hominibꝰ
vt ꝓximus deſpiciatur: ne poſſit repu-
tari equalis ſibi in fama vel aliqua vir-
tute. Item quando quis impedit ne bo
num aliquod perueniat ad proximuꝫ:
ſiue faciat hoc cum verbis ſiue cuꝫ ope
re per ſe vel per alium. Et his ⁊ ſimilibꝰ
modis cōmittitur peccatum inuidie qđ
eſt mortale peccatum.

De ira qđ eſt tertium peccatū mortale.

Ira eſt tertium peccatū mor-
tale qđ eſt preter cetera ďlicta
mortalia nociuum tam ꝓprio
ſubiecto ideſt ipſi homini ira-
cundo ꝙ̄ ꝓximo contra queꝫ iraſcitur.
Sibi enim nocet nimis: quoniam facit
hominem perdere rationem ad diſcer-
nendum verum. Unde facit quodam-
modo hominem effici beſtiaꝫ ⁊ animal
brutum quod caret ratiōe. Nocet etiā
proximo propter mala que iratꝰ homo
facit contra proximum ſuum. Com-
mittitur autem hoc peccatum multis
mōis. Primo quādo q̄s de facili iraſci-

tur z facit libenter questionem cum p͛ximo vel cum verbis vel cuz factis. Itē quando quis de facili turbatur in mente sua z prouocatur ad iram. Et hoc vulgariter dicitur spisma: quasi habens toxicum in mente sua. Item qnādo quis insurgit de facili in contumeliam siue i iuriam proximi sui cum iniurijs z blasphemijs. Item quādo quis occidit vel mutilat aliquod membrū ex animo turbato ad offendendum proximo. Item quando quis ex ira blasphemat nomen dei. z aliorum sanctorum: vel fidem siue aliud nomen venerabile. Et his similibus modis committitur peccatum ire quod est mortale.

De accidia quod est. iiij. peccatum mortale.

Accidia quod est. iiij. peccatuz mortale. Et hoc ē valde triste z reprehēsibile peccatū. Cuz enim deus dederit nobis sensus corporis: videlicet pedes z manus z cetā. vt laborare possimus z exercitare nos in hoc mundo in quo positi sumus z tamen in tristitia z inertia ɔsumimus vitā nostram sine aliquo exercitio laudabili: valde in nobis reprehensibile est Naz formica que est animal brutum absqz ratiōe: z paruum preter cetera animalia: nullas quasi vires corporis habens: tamen semper laborat ad victum quanto magis et nos qui rationem habemus z intellectum: non debemus in uanum z inuacuum gratiaz dei recepisse. Et hoc peccatuz committitur multis modis. Et primo quādo quis stās ociosus cogitat malum: et cogitat quo modo possit suam malam machinationem perducere ad effectū. Item quādo quis per suam pigritiam non confidit multa bona facere que tamen facere possit: sed tamen propter pigritiam suam non ponit se ad faciendum illa. Item quando homo non satisfacit offitio ad quod tenetur: z hoc facit ꝓpter inertiam z pigritiam suam: z hoc maxime est considerandum apud clericos. qui non debent propter pigritiam dimittere horam offitij sui. Item quando homo efficitur tristis ad bonum peragendum propter lōgum otiuz. Item quā do homo stās sine exercitio cogitat malas cogitatiōes circa res illicitas. His autem z similibus modis committitur peccatum accidie: quod est mortale peccatū: z est nobis cauendū.

De auaritia quod est quintum peccatū mortale.

Auaritia est quintum peccatū mortale: quod est valde deo odiosum: quoniam bona que nobis concedit deus gratis in hoc mundo nos volumus violenter rapere: et cupide detinere: et nolumus cōmunicare proximis nostris. Et iō apostolus multum vituperans hoc vitium dicit. Auaritia est idolorum seruitus siue cultus. Nihil enim potest esse magis iniquum ꝙ ponere se ad seruitutem idolorum: z ideo hoc valde magnū peccatum est. Et est magnus laqueus diaboli: quia per ipsam auaritiam multi quotidie damnantur: et committitur hoc peccatum multis modis. Primo quando homo ponit totuz eius animū ad acquirendum pecuniam. Unde siue comedendo siue bibendo vel audiendo diuinum offitium semper habet cor suum ad pecuniam cumulandaz propter eius auaritiam z cupiditatem. Itē quādo homo decipit proximū v ab eo possit aliquid lucrari. Item quando per cupiditatem nō subuenit proximo in sua necessitate ꝺm possibilitatem suaz. Itē quando per auaritiam non satisfacit familie sue ꝺm occurrentem necessitatez siue in cibo siue in potu siue in vestitu z similibus ꝺm honestatem sui status. Item quando non ꝓuidet sibiipsi in vi-

ctu et vestitu secundum statum suum. Item quando dicit mendatium et facit periuria vt plus vendat vel minus emat q̃ res valeat et hoc vt lucretur aliquid propter eius cupiditatem. Et sic plus diligit vnum denarium q̃ honorem dei: quem periurat: et q̃ amorem proximi quem decipit. Item quando homo facit iniusta lucra sicut vsuram: et venditiones vel emptiones prohibitas et similia illicita lucra: quibus totus mũdus hodierna die corruptus est que omnia propter excrescentem auaritiaz sunt introducta per malitiam hominũ Unde ⁊ his similibus modis committitur peccatum auaritie quod est peccatũ mortale.

De gula quod est sextum peccatũ mortale.

Gula est sextum peccatũ mortale: quod inter cetera vitia ẽ valde bestiale. quoniam facit hominem effici tanq̃ porcuz siue canem qui nihil appetunt nisi saturitatem ventris. Sic enim facit gulosus homo: quia et ipse ponit totum bonum sue felicitatis in gula. Unde apostolus in reprehensionem istoruz dicit. Quoruz deus venter est. faciunt enim isti ventrem suum deum sibi. et conuertunt similitudinem dei. in naturam bestie. Unde d̃ istis psalmista dicit homo cum in honore esset non intellexit comparatus est iumentis insipientibus. et similis factus est illis. Et ab isto vitio se maxie debent clerici precauere. quoniam gula est incentiuuz et nutrimentũ luxurie. Unde apostolus dicit. Fratres nolite inebriari vino in quo est luxuria. et hoc peccatum gule committitur multis modis. Primo modo quã do homo per ingluuiẽ comedendi non vult expectare tempus ordinatum ad comedendum. Et in hoc peccant multi qui in die resurrectionis summo mane surgunt ⁊ currunt ad comedendum ouas vel carnes antequã audiant diuinum officium. Similiter quidam faciunt i nocte carnispriuij qui propter gulositatem ⁊ ingluuiem stant ad comedẽdum carnes tota nocte. ⁊ ouas ⁊ similia. Unde tales peccant mortaliter ⁊ violant quadragesimaz que incipit quo ad priuationem carnium immediate post horam cene precedentis diei. Item cõmittitur hoc peccatum gule quando q̃s querit ⁊ procurat habere preciosa cibaria diuersorum saporum: vt cum maiori gulositate comedere possit ⁊ bibere. Item quando quis inordinate bibit vl' comedit plus assumendo quã sibi conueniat solum propter ingluuiem ⁊ delectationem gule. Item quando cum nimia velocitate comedit: vel bibit propter quod videtur potius ita deuorare q̃ comedere. Item quando ponit studium suum ⁊ totam cogitationem suã in bene comedendo vel bibendo: ita q̃ vbi est vnus bolus siue morsellus. illũ vult habere ⁊ sic de bono vino. Et totã curam suaz consumit in huiusmodi gulositatibus. Item quando homo q̃cquid habet expendit pro gula sua. Itez quando tempore prohibito ad comedẽdum carnes vel diebus ieiunij aliquis non obseruet mandatum ecclesie propter eius gulositatem. His autem ⁊ similibus modis committitur peccatũ gule quod est peccatum mortale.

De luxuria quod est septimum peccatum mortale.

Luxuria est septimum ⁊ vltimum peccatuz mortale quod est fetiduz turpe ⁊ verecũduz vltra cetera peccata in tantuz q̃ etiam eius nominatio est verecunda inter morales ⁊ honestas personas.

quanto magis eius commissio. Unde apostolus volens hoc peccatum execrare ait: luxuria siue fornicatio ne nominetur in vobis. Et hoc est turpius ceteris peccatis: quoniã alia peccata maculant solum animam: hoc autem peccatum tante est turpitudinis quod corpus deturpat vna et animam. Est quoque periculosum vltra cetera vitia: quoniam homo faciliter capitur in eo. Unde nos possumus pugnare cũ ceteris vitijs et peccatis: sed ab isto oportet fuger. Unde clerici maxime ab hoc peccato se precauere debent: quoniam tanto magis deum offendunt peccando in hoc vitio quam ceteri: quanto maiorem gratiam receperunt a deo cuius ministri facti sunt. Unde dicit beatus Ambrosius in quodam suo sermone. Tanto quis humilior atque ad seruiendum deo promptior debet esse exmunere: quanto se obligatorem conspicit in reddenda ratione. Unde magnus terror et tremor debet esse in clericis ne immundi accedãt ad ministerium christi: quoniam sibi iudicium manducant et bibunt secundũ apostolum. Et hoc peccatum committitur multis modis: de quibus non est multum particulariter dicendum: cũ malitia presentis tẽporis facile cognoscat et intelligat omnes modos ex quibus in hoc peccato homo peccare potest. Ut tamen aliqui modi notentur. Committitur enim hoc peccatum luxurie. Primo quando homo in carnalibus desiderijs et luxuriosis cogitationibus delectatur in mente sua: et vellet talia desideria adimplere. Item quando homo loquitur verba luxuriosa et inhonesta cum desiderio et voluntate carnali. Item quando videt aliquam personam et trahitur ad libidinosam voluntatem in eam dicente domino nostro Jesu christo in euangelio. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iã mechatus ẽ in corde suo. Item cõmittitur hoc peccatũ per amplexus et oscula libidinosa et alios inhonestos tactus libidinose commissos in semetipso vel in alia persona. Item committendo peccatum carnis cum corporis pollutione. Et hoc committitur tot modis quot modis iniquitas carnis potest satisfacere sue voluntati libidinose. Quorum modorum tanto est vnus grauior altero quãto vnus magis displicet deo quam alter. Hoc tamen pro sacerdotibus est notandum: vt cũ ex aliquo modo se senserint in hoc peccato pollutos atque immundos: non accedant aliquo modo de propinquo ad celebrandum: etiam si fecerint confessionem suam nisi necessitas cogeret. quoniam post tale peccatum remanet immundicia corporalis: que non tollitur per confessionẽ licet mentalis culpa remittatur: sed abstineat se qui fuerit in hoc peccato mortali maculatus per tres vel quattuor dies: vel occurrente necessitate celebrandi saltem per viginti quattuor horas se abstineat: ex quo tempore reintegratur inordinatio corporalis. Nullus enim debet immundus accedere ad tãtum sacramentum. Et si accedat sibi iudicium manducat et bibit: pro vt secundum apostolum supra dictum est. Et istis omnibus modis committitur peccatum luxurie quod est mortale. Et ista septẽ vitia superius numerata sũt peccãta mortalia que damnant animã ad mortem eternam.

Rubrica de triplici modo peccãdi in deum.

Sciendum est quod tripliciter peccamus in deum: quoniam aliquando peccamus ĩ patrẽ aliquando in filium: aliquando in spiritum sanctum. Item patrẽ quidem peccamus per fragilitatem siue impotentiam: quia potentia que est

sibi contraria attribuitur patri. Unde quando homo vellet non peccare et tamen superueniente tentatione non est fortis ad resistendum sed per fragilitatem suam vincitur ab ipsa tentatione tunc dicitur peccare in patrem quia per potentiam peccat. Et hoc modo peccauit petrus quando christum negauit quia timore mortis hoc fecit. Unde per fragilitatem hoc fecit: id est dicitur peccasse. In filium peccamus per ignorantiam: quia sapientia est sibi contraria: que attribuitur filio. Unde quando homo non cognoscit id quod cognoscere debet: et putans non peccare peccat: tunc dicitur peccare in filium: quia per ignorantiam peccat. Et hoc modo peccauit Paulus persequendo ecclesiam dei: quia ignorabat christum esse filium dei: et sic per ignorantiam peccauit. In spiritum sanctum peccamus per malitiam: quia bonitas que est sibi contraria attribuitur spiritui sancto. Unde quando homo cognoscit peccatum et potest resistere ipsi peccato et tamen non vult sed per solam malitiam dat causam peccato: tunc dicitur peccare in spiritum sanctum quia per malitiam suam peccat non per fragilitatem vel ignorantiam. Et hoc modo peccauit iudas proditor tradens christum: quia sepe admonitus a christo poterat desistere ab ipsa proditione. Et sciebat se peccare quia cognouit se tradere sanguinem iustum. Et tamen per suam malitiam atque iniquitatem voluit peccare: et sic per malitiam peccauit. Peccatum in patrem et filium remittitur quia de facili superuenit contritio per quam homo ducitur ad penitentiam: et impetrat remissionem peccatorum: sic fuit in Petro et Paulo qui penitentia ducti sunt et salui facti sunt. Peccatum autem in spiritum sanctum neque remittitur in hoc seculo neque in futuro: id est difficile est vt remittatur in hoc seculo quantum ad culpam et in futuro quantum ad penam: quia postquam voluntas obstinata est in malum non potest habere vnquam penitentiam nec contritionem. et deo nunquam habet remissionem. Et sic fuit in iuda proditore: qui finaliter desperatus laqueo se suspendit: et descendit in infernum et in damnationem eternam. Et sic non habuit remissionem in hoc seculo quo ad culpam neque in futuro quo ad penam.

Rubrica de peccato cordis oris et operis.

Sciendum quod tribus modis homo potest peccare videlicet. In corde. In ore. et in opere. In corde enim peccamus male cogitando: male desiderando: male volendo et similibus: que ex corde procedunt. In ore peccamus blasphemando periurando: murmurando: officium et orationes debitas sine deuotione dicendo: et ex similia que ex ore committuntur. In opere peccamus furando verberando vel occidendo proximum. Peccatum gule vel luxurie actualiter committendo et similia que existunt in actu operationis.

Rubrica de quinque sensibus corporis.

Sciendum est quod quinque sunt sensus corporis ex quibus homo operatur omnem actum corporis siue in bonum siue in malum. Quorum primus est sensus visus qui prouenit ab oculis. Unde quando homo videt aliquam delectationem sensualem ex qua visione homo inducitur ad peccandum: tunc visus operatur in malum. Quando autem se abstinet ab illicitis visionibus et libenter videt res spirituales et virtuosas. Ut est videre corpus Christi

ꝛ légere scripturas sacras ꝛ similia: tunc
visus operatur in bonum: ꝛ in hoc con
sistit sensus visus. Sensus auditus
est secundus sensus qui prouenit ab au
ribus siue auriculis. Unde quando ho
mo libenter audit res turpes ꝛ vanas:
ac inhonestas contra deum: vel contra
proximum tunc auditus operatur ī ma
lum. Contra vero libenter audit verba
dei sicut sunt diuina officia predicatio-
nes ꝛ alia dei mandata: ꝛ audit libenter
ꝛ cum gaudio bonum proximi sui tunc
auditus operatur in bonum. Et in hoc
consistit sensus auditus. Sensus gu
stus est tertius sensus compoꝛis qui
prouenit ab oꝛe in gustando res sapidas
vel insapidas. Unde quando homo co
medit vel bibit: ꝛ ex hoc capit indebitā
delectationem in gustando res delica-
tas ꝛ procurant talia habere pro delecta
tione gustus: tunc sensus gustus ope-
ratur in malum. Cum vero gustat res
viles non preciosas ꝛ contentus effici-
tur sicut res delicate essent: ꝛ abstinent
se a cibo ꝛ potu ob dei reuerentiā cum
ieiunijs ꝛ abstinentijs vt deprimat de-
lectatónem gule: tunc gustus operatur
in bonum. ꝛ in hoc consistit sensus gu-
stus. Sensus odoꝛatus est quartus
sensus coꝛpoꝛis qui prouenit a naso cū
quo adoꝛamus. Unde quando homo
odoꝛat aliquam rem illicitam pro dele-
ctatione coꝛpoꝛis: ꝛ procurat poꝛtare
odoꝛamenta pro se supra se vel in mani
bus pro delectatione sensuali: ꝛ querit
profumigationes odoꝛificas ad sensua-
lem delectationem: tunc odoꝛatus ope
ratur in malum. Cum vero abstinet se
ab his illicitis odoꝛamentis que sunt ī
citatiua ad malum ꝛ non recusat pro-
pter fetoꝛem seruire infirmis quantun
cunqꝫ sint putridi: ꝛ pro opere pietatis
huiusmodi fetida sibi īputat suauia: tūc
odoꝛatus operatur in bonum: ꝛ in hoc
consistit sensus odoꝛatus. Sensus
tactus est quintus sensus coꝛpoꝛis et
vltimus: qui principaliter prouenit a
manu. Sed tamen committi potest a
quocunqꝫ membro coꝛpoꝛis: vel tangē
do aliquam rem: vel ꝙ tangatur ab alia
Unde quando homo tangit rem in ho
nestam in se vel in alium cum delecta-
tione sensuali ꝛ vana: tunc tactus ope-
ratur in malum. Cum vero abstinet se
ab illicitis tactibus ac libenter admini-
strat cum manibus suis pauperibus et
egenis: ꝛ libenter ac reuerenter tangit
res spirituales ꝛ deuotas. ꝛ libenter au
dit predicationes ꝛ vadit ad ecclesiam: ꝛ
facit libenter peregrinationes ꝛ poꝛtat
silicium super carnibus suis: ꝛ facit di-
sciplinas castigādo coꝛpus suum vt do
met carnem suaꝫ. tunc tactus operatur
in bonum. in hoc consistit sensus ta-
ctus. In hoc autem sensu tactus de-
bent maxime sacerdotes se custodire vt
sint mundi ab illicitis tactibus: quoni-
am habent administrare coꝛpus ꝛ san-
guinem sacratissimum domini nostri
Jesu chꝛisti. Et habent quotidie tange-
re ꝛ pertractare alias res sacras: vnde in
stitutum est ꝙ quilibet clericus volens
tangere aliquam rem sacram siue ali-
quam rem benedictam: vel facere aliqđ
sacrum ministerium. Primo lauet ma
nus. Unde in qualibet sacristia cuius-
libet ecclesie debet semper esse aqua pa
rata cum robalia ad lauandum manus:
vt quilibet clericus possit lauare manꝰ
suas āteꝗ̄ administret res sacras ne cū
imundis manibus tangat temere res
sacras in suam damnationem.

Rubꝛica de operibus satisfacto
rijs pro peccatis.

Sciendum est ꝙ opera satisfa-
ctoꝛia pro peccatis principali
ter consistunt in tribus operi
bus. Videlicet in oꝛatione in
elemosina ꝛ in ieiunio. Et licet per mul
ta alia opera possit etiam homo satisfa-

cere pro peccatis suis ꝛ placere deo: tamē oia illa reducūtur ad ista tria. Quoniaȝ omnia opera contemplatiua: sicut est legere diuinas scripturas: loqui de deo: ꝛ audire predicationes ꝛ alia diuina officia reducuntur ad orationeȝ que est opus contemplatiuum. Omnia autem opera que faciunt pietatem in ꝓximum sicut sunt opera misericordie: de quibus infra proxime dicitur reducuntur ad elemosynaȝ que est opus pietatis. Omnia vero opera corporis afflictiua vt sunt vigilie: disciplie: lacbryme: genuflexiones: peregrinationes: ꝛ similia reducuntur ad ieiunium quod est corporis aflictiuū. Et per hec opera satisfacimus pro peccatis nostris et placemus deo. Quorum omniuȝ celebratio misse plus valet quam omnia supradicta: quoniaȝ omnia tria in se cōtinet opera supradicta: scilicet orationē que dicitur in missa: elemosynaȝ: id est oblationem hostie ꝛ calicis. Et ieiunium quoniam nullus debet celebrare nisi sit ieiunus.

Rubrica de operibus misericordie.

Sciendum est ꝙ dupliciter agimꝰ misericordiam cum proximo: vno modo corporaliter idest subueniendo sibi in corpore. Alio modo spiritualiter idest subueniendo sibi i spiritu. Opera vero misericordie ex quibus subuenimus proximo in corpore sunt septē. Quorum primum est pascere famentem hoc est quando homo videt paupereȝ habere famen dare sibi ad comedendum: potare sicientem: hoc est quando homo videt pauperem habere sitim: dare sibi ad bibendum. Vestire nudos hoc est quando homo videt pauperem nuduȝ ꝛ habere necessitateȝ in vestibus vel calciamentis subuenire sibi ꝛ coopire cuȝ pro eius necessitate. Ministrare īfirmis: hoc est quando homo videt vel sētit aliquem infirmum qui habet necessitatem vt sibi seruiat: seruire sibi in sua infirmitate ꝛ sibi aministrare. Visitare icarceratos: hoc est ire ad carceres ad visitandum ꝛ confortandum carceratos: ꝛ eos redimere ex sua facultate si potest: vel procurare sibi elemosynas alienas si ex suo non potest. Suscipere peregrinos hoc est non habētes domos vel hospitium recipere eos in domum propriam ꝛ dare sibi cohopertorium ꝛ refectionem. Sepelire mortuos: hoc est quando homo videt corpora mortuorū qui non habent qui eoruȝ corpora sepeliant sepelire ea si potest: vel facere ea sepelire cum elemosyna aliena. Et hec omnia sunt opera misericordie de quibus ibimus in die iudicij reddere rationem.

Opera autem spiritualia ex ꝗbus misericorditer subuenimus proximo i spiritu sunt etiam septem quorum primum est.

Audere propter bōa proximi ꝛ condolere de eius aduersitatibus: hoc est quando homo videt ꝙ proximus habet bonum debet secum gaudere. Et econuerso quando habet malum debet secū ꝯdolere. Hoc opus misericordie ostēdit nobis apostolus dicens. Gaudete cum gaudentibus: ꝛ flete cum flentibus. Secūdū parcere inimicis: hoc est ꝙ debeo parcere illis qui fecerunt mihi iniurias. Et hoc opꝰ misericordie quottidie approbamus cum dicimus orationē dominicam. vbi dicimus. Domine dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Tertium corripere delinquētes: hoc est quando video aliquem malum facere debeo ipsum reprehendere ꝛ castiga-

ii.

re. Et hoc opus misericordie denotauit nobis christus cum dixit in euangelio si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te et ipsum solum. Quartum pacificare discordes hoc est quando vides aliquas habere discordiam inter se debeo eos pro posse meo insimul pacificare: et ad concordiam reducere. Et hec opus misericordie laudauit christus in euangelio cum dixit beati pacifici quoniam filii dei vocabuntur. Quintum docere ignorantes. hoc est quando video personas ignorantes et grossas debes docere eas et instruere ad bonos mores et maxime in his que pertinent ad earum salutem. Hoc autem opus misericordie christus nobis ostendit cum dixit in euangelio. Si quis vnum de mandatis meis impleuerit et sic docuerit homines: hic magnus vocabitur in regno celorum. Sextum consolari afflictos hoc est quando vides aliquem in aliqua tribulatione debes ipsum exhortari: et dare sibi confortationem ad consolandum eum. Et hoc opus misericordie ostendit Dauid propheta: cum de hoc conqueritur in psalmo omnes in persona chrysti non habentis in passione sua qui consolaretur eum. Unde sic dixit. Et sustinui qui simul sibi contristaret et non fuit: et consolaretur et non inueni. Septimum orare pro cunctis: hoc est facere orationem ad deum pro omnibus fidelibus viuis atque defunctis et maxime pro benefactoribus. Ad quod clerici principaliter tenentur qui quotidie propter hoc recipiunt oblationes et elemosynas de manibus laicorum: hoc autem opus misericordie comprobauit beatus Jacobus in epistola sua dicens. Fratres orate pro inuicem vt saluemini. Et in his spiritualibus operibus nullus potest se excusare: siue sit diues siue sit pauper: siue sit sanus siue sit infirmus. Quoniam in his non requiritur facultas corporalis sed spiritualis cum quilibet tantum diues est quantum vult.

Rubrica de virtutibus in quibus homo potest operari bonum.

Sciendum est quod septem sunt virtutes quibus homo virtuose viuit et in bonis moribus se exercet. Quarum quattuor vocantur morales: quia ad bonos mores disponunt. Et tres vocantur theologice: quia disponunt homines ad theologiam: que est cognitio veri dei. Uirtutem autem moralium prima est. Prudentia que est virtus regens omnes ceteras virtutes: quia vbi non est prudentia nulla virtus potest esse laudabilis. Unde virtus prudentie facit hominem cogitare preterita: bene disponere presentia et prouidere futura. Et in hoc principaliter consistit virtus prudentie. Temperantia facit hominem sobrium in comedendo et bibendo: et castum in concupiscentia carnis et modestum in omni sua operatione. Unde hec virtus facit hominem non plus vel minus desiderare quam debeat. Et in hoc consistit virtus temperantie. Fortitudo facit hominem esse constantem et rectum tam in prosperitatibus quam in aduersitatibus. Unde facit quod homo propter prosperitatem siue gloriam huius mundi non se erigit vel superbit. Neque propter aduersitatem siue persecutiones se deprimit vel desperat: sed semper est constans et perseuerans in bono animo. Et in hoc consistit principaliter virtus fortitudinis. Justicia facit hominem viridicum idest amatorem iusticie et veritatis quia semper veritatem dicit. Et facit hominem seuerum idest executorem studiosum ad punitionem malorum. Unde non parcit coniunctis non amicis neque beniuolis: sed omnes equaliter punit: nec vincitur prece neque precio neque ti-

more vel amore: sed ita i paruo iudicat
sicut in magno. Et in hoc consistit vt⁹
iusticie. Et iste quattuor dicuutur vir
tutes morales que possunt etiam esse
apud infideles: sed nec sunt imperfecte
quia non habent gratiam informantez
ac illustrantem easdem virtutes: q2 gra
tia huiusmodi sine fide habere non pōt
vnde q2 ifideles carēt fide: ideo nō pos-
sunt virtutes habere perfecte. Alie
tres dicuntur theologice quarum pria
est. Fides. hec est virtus habens fun
damentum salutis eterne sine qua ho-
mo saluari non potest. Fides autez fa-
cit credere hominem ea que non vidit.
Et hec credulitas debet ꝑuenire ex au-
ctoritate scripturarum sanctarum: non
propter argumentum vel propter ratio
nes hoc comprobantes: quia tūc fides
non haberet meritum si vellet habere ꝓ
bationem z experimentuz. Et ideo xp̄s
dixerat Thome dubitāti de eius resur
rectione nisi tangeret latus z loca clauo
rum: Thoma quia me vidisti credid isti
sed beati qui non viderunt z crediderūt
Fides autem catholica consistit in du-
odecim articulis fidei ſm q supra de ar
ticulis fidei dictum est: z in hoc consi-
stit virtus fidei. Spes z hec virtus
ex qua expect mus habere remunera-
tionem quam credimus scilicet vitam
eternam secūdum q in sacra pagina no
bis promittitur: vbi dicitur: qui bona
egerunt ibunt in vitam eternam. Et
hec facit hominem forte z constantem
ad sustinendū omnes necessitates: om
nemq3 penitentiam z persecutionem:
propter deum quia sperat recipere cen-
tuplum pro vno z vitam eternam: dicē
te christo: cum vos persecuti fuerint et
dixerint omne malum aduersum vos
mentientes propter me: gaudete z exul
tate: quoniam merces vestra copiosa ē
in celis. Et in hoc consistit virtus spei.
Charitas. hec est virtus ꝑfectissima
omnium virtutum sine qua cetere om-
nes virtutes sunt vane: quia qui nō hz
charitatez nihil hz. Est autē charitas ꝑ
quā diligimus deū a primo z principa-
liter ꝓpter se super oīa z per oīa z i oīb⁹
Et diligimus ꝓximum sicut nos ipsos
z hoc ꝓpter ipm deum. Et habet hec vir
tus tantam perfectōem q dum homo
est in charitate oīa quecunq3 facit bona
sunt: z deo grata. Et si homo nō ē i cha-
ritate: si oīa bona toti⁹ mūdi faceret nō
prosunt sibi ad salutem. Et ē sciendu3 q
in vita eterna nō erit fides neq3 spes: s3
charitas bene erit. Et erit perfectior
ibi q̄ in hoc mūdo: z in hoc consistit vir
tus charitatis.

Rubrica de donis spūs sancti.

Sciendum ē q spūs sāctus hēt
septē dona que dat z ꝓcedit ꝓ
ut vult dicēte apostolo. Spi
ritus vbi vult spirat. Et dicun
tur dona: quia per gratiaz donātur nō
ex nr̄is meritis: quoꝝ donoꝝ. Primuz
ē. Donū timoris dn̄i: quia initiū sa-
pientie ē timor dn̄i. Hoc aūt donū
habemus: quando timem⁹ offēdere de
um ne separaremus nos ab eo. Itez q
potius vellemes mori q̄ cōmittere ali-
quid contra deuz. Et iste est verus ti
mor q̄ spectat ad donū timoris. Do-
nū pietatis. H donū hēmus qn̄ sum⁹ mi
tes: z pij tā in honorādo deū q̄ i honorā
do ecclīam dei: z sibi tā obediēdo q̄ ēt in
honorādo ꝓximū. i. obediēdo maiorib⁹
nō se ꝑponēdo eq̄lib3 s3 subueniēdo infe
riorib⁹: sibi faciēdo pietatē atq3 miaz: et
iste ē effect⁹ ver⁹ q̄ spectat ad donū pie-
tatis. Donū sciētie. hoc donū habe-
mus quando prudenter disponimus
operationes nostras ad statum salu-
tis eterni tam in dirigendo nos ipsos
in viam salutis q̄ etiam docendo z eru
diendo proximum. Et iste est effect⁹
qui pertinet ad donum scientie qui ꝑn
cipaliter consistit in eligendo bonum z
reprobandum malum. Nam in mū
dus diabolus z caro nostra semper ex-

citant nos ad malum. Spiritus autem & ratio intellectualis nos semper dirigit in bonum. Donum autem scientie facit nos cognoscere bonum: eligendo ipsum. Et facit nos intelligere malum ipsum reprobando. Et hoc donum est vtile ad resistendum peccatis.

Donum consilij. hoc donum habemus quando deliberamus agere opera sacta & bona quantuncunque sint difficilia & grauia siue ardua: & vitare pericula nostre damnationis. Et iste est effectus qui pertinet ad donum consilij.

Donum fortitudinis. hoc donum habemus quando habemus perseuerantiam in operibus nostre salutis & sumus constantes in confessione fidei vsque ad mortem. De his autem cantat ecclesia. Viri sancti gloriosum sanguinem suum fuderunt pro domino: amauerunt christum in vita sua & imitati sunt eum in morte sua: & ideo coronas triumphales meruerunt: quia vnus spiritus & vna fides erat in eis. Et hic erat spiritus doni fortitudinis: quia dabat eis perseuerantiam & constantiam in fortitudine fidei. Et in hoc consistit effectus doni fortitudinis. Donum intellectus. hoc donum habemus quando cognoscimus deum per comparationem ad creaturas idest quando videmus eum esse perfectiorem omnibus creaturis. per hoc etiam donum cognoscimus deum per illuminationem diuinarum scripturarum secundum quod per studium sacre scripture itellectus noster illuminatur ad cognoscendum deum. Et iste est effectus qui pertinet ad donum intellectus.

Donum sapientie. & hoc est excellentius omnibus alijs donis: quoniam hoc donum habemus quando cognoscimus deum absolute non respectiue idest habendo respectum ad creaturas vel ad scripturas: sed solum ad ipsum deum ipso experimento idest ex ipsa cognitione. Et ista est differentia inter donum intellectus & hoc donum sapientie: quia donum intellectus dat dei cognitionem per respectum ad creaturas vel ad scripturas. Et hoc donum sapientie dat dei cognitionem ex illo extrinseco respectu vt dictum est. Et per hoc donum gustamus dulcedinem et suauitatem ipsius dei. Et iste est effectus qui pertinet ad donum sapientie.

Rubrica de beatitudinibus.

Sciendum est quod octo sunt beatitudines: que promittuntur nobis in hoc mundo. id est octo vie virtutis in via huius mundi: ex quibus consequimur beatitudinem postea in alio seculo. Que quidem beatitudines per ordinem ponuntur. Mathei quinto capitulo. Et ideo dicuntur quia beatitudines quia faciunt hominem beatum: id est consequi habere beatitudinem in futuro seculo. Que infra per ordinem describuntur. Prima ergo beatitudo est paupertas spiritus. Et hec paupertas non consistit in pecunijs vel possessionibus: sed in paruo desiderio rerum temporalium. vnde quando quis nihil desiderat de rebus huiusmodi: vel de affectionibus sensualibus: sed omnem suum desiderium ponit in deum: talis enim dicitur pauper spiritu. Beatitudo autem istorum consistit vt dicitur in euangelio allegato. quia ipsorum est regnum celorum: hoc est de facili homo peruenit ad regnum celorum per hanc viam paupertatis spiritus. Secunda beatitudo est mititas id est esse mitem hoc est mansuetum & humilem ad tollendum patienter aduersitates huius mundi propter deum: nec recipere turbationem ex aliqua re sibi contraria. Beatitudo autem istorum consistit vt dicitur in euangelio quia ipsi possidebunt terram. scilicet viuentium que est vita eterna vbi est vera beatitudo.

Tertia beatitudo eſt luctus ideſt plan
ctus et effuſio lachꝛymarum pꝛo pecca-
tis ſuis vel alienis : vt facta ſatiſfactio-
ne pꝛo peccatis perueniatur ad eternaꝫ
gloꝛiam. Nec intelligitur de planctu
quem quotidie faciunt mulieres pꝛo fi
lijs vel coniūctis moꝛientibus: vel de
planctu quem facimus pꝛo rebus alijs
huius mundi: ſed tantum pꝛo peccatis
Beatitudo autem iſtoꝛum conſiſtit vt
dicitur in euangelio: quia conſolabun-
tur ſcilicet in patria ex dei viſione vbi
erit gaudium omni conſolatione ple-
niſſimum. Quarta beatitudo eſt eſu
ries iuſticie ideſt cum magna volunta-
te et affectione deſiderare iuſticiam dei
que eſt dare vitam eternam bonis et
eternam penam malis. Beatitudo au
tem iſtoꝛum conſiſtit vt dicitur in euan
gelio: quia ſaturabūtur : hoc eſt ꝙ ſicut
deſiderant ſic habebunt: quoniam in il
lo magno die iudicij ſedentes ſimul cū
beatis iudicabunt cum xp̄o bonos et
malos ſm̄ opera ſua dicente xp̄o. Amē
dico vobis: quia ſedebitis mecum iudi
cantes duodecim tribus iſrael. Qui
ta beatitudo eſt eſſe miſericoꝛdem: hoc
eſt facere miſericoꝛdiam pꝛoximo ſuo
in hoc mundo quod poteſt fieri et ſpiri
tualiter et tempoꝛaliter pꝛout dictum
eſt ſupꝛa in tractatibus de operibus ſa-
tiſfactoꝛijs miſericoꝛdie et ſpiritualib⁹
Beatitudo autem iſtoꝛuꝫ conſiſtit vt
dicitur in euangelio : quia miſericoꝛdi-
am conſequentur: hoc eſt dicere ſicut fa
ciunt miſericoꝛdiam cum pꝛoximo ſuo
in hoc mundo : ita habebunt et ipſi mi-
ſericoꝛdiam a deo in vita eterna dicen-
te xp̄o. Amen dico vobis quoniaꝫ quid
quid feciſtis vni de minimis iſtis ⁊ mi-
hi feciſtis: et ideo ſequitur. Venite be-
nedicti patris mei percipite regnū me-
um vbi erunt beati. Sexta beatitudo
eſt munditia coꝛdis ideſt habere coꝛ mū
dum ab omni inquinamento peccati.
hoc eſt ab omni mala cogitatione dele-
ctatione et conſenſu: ita ꝙ omnis cogi
tatio omnis dilectatio et ꝯſenſus ſem
per ſit et tendat in deuꝫ. ita ꝙ homo ſit
purgatus per penitentiam a peccatis
pꝛeteritis et ſit foꝛtis et conſtans inten
tationibus pꝛeſentibus et bene diſpoſi
tus in futuris. Talis enim dicitur eſſe
mundus coꝛde. Beatitudo autem iſto
rum conſiſtit vt dicitur in euangelio:
quia ipſi deum videbunt ſcilicet in hoc
mundo per gratiam ipſum contemplā
do: et in futuro ſeculo per gratiam ipſū
deum videndo de facie ad faciem: ⁊ tūc
erit vera beatitudo. Hec autem via be-
atitudinum maxime pertinet ad cleri-
cos et potiſſime ad ſacerdotes pꝛopter
adminiſtrationeꝫ ſacratiſſimi coꝛpoꝛis
et ſanguinis xp̄i : vbi requiritur mun-
ditia coꝛpoꝛis et mentis: al's ſi accedit ī
mundus ad tantum ſacramentum ſibi
iudicium manducat et bibit. Et hec eſt
beatitudo mūditie coꝛdis. Septima
beatitudo eſt pacificatio: ideſt eſſe paci-
ficum et amatoꝛem pacis tam in ſe ꝙ̄ in
pꝛoximo in ſe videlicet non permitten
do rebellare carnem contra ſpiritum
cum pꝛoximo in quantum ipſum amet
et diligat ſicut ſe ipſuꝫ. Et hec pax facit
hominem eſſe ſemper in concoꝛdia et
tranquillitate cum deo domino ieſu
chꝛiſto. Beatitudo autem iſtoꝛum cō
ſiſtit vt dicitur in euangelio. Qui filij
dei vocabuntur ſcilicet in hereditate ce
leſtis gloꝛie: quia dicitur iohānis p̄mo
capitulo. Dedit eis poteſtatem filios
dei fieri : et ideo erunt beati. Octaua
et vltima beatitudo eſt pati perſecutio-
nem pꝛopter iuſticiam. Nec intelligas
de iuſticia quam paciuntur fures vl' ho
micidie qui ſuſpenduntur vel decapitā
tur: ſed de perfectione quam ſancti ⁊ iu
ſti paciuntur pꝛopter dei iuſticiam pꝛe-
dicando et manutenendo fidem xp̄i et
amoꝛem dei: et pꝛopter hoc tradiderūt
coꝛpoꝛa ſua ad ſupplicia. Et iſto modo
coꝛonantur et accipiunt palmam. Be-

atitudo autem istorum consistit vt dici
tur in euangelio. Quoniam ipsoruz est
regnum celorum. Naz illi qui recipiũt
persecutionem et tormenta ꝓpter iusti
ciam dei sunt beati in futuro seculo. di
cen e xp̄o beati eritis cuz maledixerint
vobis homines et persecuti vos fuerit
et dixerint omne maluz aduersuz vos
mentientes ꝓpter me. Gaudete ⁊ exul
tate quoniam merces vestra copiosa ē
in celis. Ubi est vera beatitudo sine fi
ne.

Rubrica de triplici statu defũctorꝫ.

Sciendum est ꝙ sicut triplex
est status viuorum in hoc mũ
do ita triplex est locus in alio
mundo: ad quem vadunt ani
me defunctorum. Sunt enim in hoc
mundo quidam qui sunt valde boni et
isti sunt illi qui sũt mundi ab omni pec
cato. Aliqui sunt qui non sũt valde bo
ni nec sunt valde mali: et isti sũt illi qui
non habent mortale peccatum: habent
tamen venialia delicta propter que pe
na aliqua eis debetur. Aliqui sunt qui
sunt valde mali et isti sunt illi qui sunt
in peccato mortali: et ideo sunt tria lo
ca in quibus anime defunctorum reci
piuntur post hanc vitam. Primus lo
cus est paradisus ad quem deuolant
anime illorum defunctorum qui sunt
valde boni. Secundus locus est infer
nus ad quem descendunt anime illo
rum defun torum qui sunt valde ma
li. Tertius locus est purgatorium vbi
purgantur anime illorum qui non po
tuerunt facere totam penitentiam suo
rum peccatorum in hoc mundo: sed ad
huc habent venialia peccata a quibus
debent se purgare anteꝙ euolent ad ce
lum. Et ad istum tertium locuz vadũt
anime illorum defunctorum qui sunt
nec valde boni nec sũt valde mali. Lo
cꝰ paradisi et locꝰ inferni in eternum du
rabũt: quia debet esse eterna vita bonis
et eterna pena malis. Sed locus pur
gatorij non durabit nisi vsqꝫ ad diez iu
dicij: quoniam post iudicium non erit
necesse ꝙ aliquis purget: quia omnes
purgati erunt et habebunt sententiam
suã eternã ſm merita sua.

**Rubrica ð quattuor modis qui
bus absoluuntur anime defun
ctorum.**

Sciendum est ꝙ quattuor mo
dis absoluuntur anime defũ
ctorum et liberantur a pena
purgatorij. Primo modo ꝑ
oblationem sacerdotis idest per cele
brationem misse. Et maxime per mis
sas illas que vocantur misse sancti gre
gorij que debent esse. xxx. misse celebra
te. xxx. diebus successiue continuis ꝓ
illa anima pro qua intendis intercede
re. Unde putamus ꝙ debeant esse mis
se pro defunctis ve saltem cum com
memoratione illius defuncti vel defun
cte pro quo vel pro qua intercedis. Et
hoc videtur communiter ab omnibus
obseruari: et sic ab ecclesia tolleratur.
Secundo modo per intercessionem
sanctorum scilicet quãdo rogamus san
ctos vt intercedant ad deum ꝓ anima
bus defunctorum. Tertio modo per
elargitionem elemosynarũ idest quan
do facimus elemosynaz pro animabus
parentum vel amicorum nostrorum.
Quarto modo per ieiuniorum affli
ctionem idest quando affligimus cor
pora nostra cum ieiunijs et alijs pen
tentijs pro animabus defunctorum: et
sic pro ipsis defunctis facimus penitē
tiam quaz ipsi viuentes facere non po
tuerunt. Et his quattuor modis possi
mus subuenire ipsis defunctis. Pre
dicta tamen suffragia non prosunt his
qui sunt in paradiso: quia non habent
necessitatem eorum. Sed huiusmodi

suffragia sunt pro eis apud deuz gratia
rum actiones. Item non prosunt his
qui sunt in inferno: quia ibi nulla est re
demptio: sed sunt talia suffragia conso-
lationes viuorum. Solum autem pro-
sunt his qui sunt in purgatorio: quoni-
am ipsi talibus suffragijs egent propter
penam purgatorij quam paciuntur: et
sunt horum suffragiorum capaces: quia
sine mortali peccato mortui sunt: vnde
eis talia suffragia sunt expiationes siue
propitiationes. Tot ergo bona possu
mus facere pro vna anima existente in
purgatorio ꝙ in totum liberaretur a pe
na purgatorij et euolaret ad celum. Est
tamen pro sacerdotibus sciendu ꝙ nō
est orandum pro eis quos ecclesia dam
nauit vel quos publice constat fuisse
mortuos in peccato mortali. Quoniaz
cū ecclesia tales damnatos teneat: et dā
natis nulla est redemptio: vt supra di-
ctum est: ideo pro ipsis prohibetur ora-
re: sed in genere pro omnibus baptiza-
tis orare possumus. etiā in tali generali
oratione si forsitan taliter morientes ex
aliqua gratia meruerunt partem taliuz
orationum sumu cum ꝙ aliquis vendi
cabūt.

Rubrica de indulgentijs accipi
endis.

Sciendum est ꝙ homo viuēs
in hoc mundo potest minora
re penam sibi debitam in pu
gatorio. Nam pro quolibet
mortali peccato de quo homo contritus
et confessus mortuus est et nō fecit pe-
nitentiam debitam pro eo peccato in
hoc mundo debet stare septem annis
in purgatorio. Unde cum quotidie mul
ta peccata mortalia committamus cre-
dendum est penitentiam multorum an
norum esse nobis debitam in purgato-
rio. Et ideo est per ecclesiam introdu-
ctum gratiosum remedium per quod
homines possint tanti temporis penaz
sibi diminuere: et hoc per indulgenti
as datas vel a domino papa vicario do
mini nostri ihesu christi: qui est in pleni-
tudine potestatis assumptus: vel ab epi
scopis qui sunt dati in partem solicitu-
dinis. Habentur enim huiusmodi in
dulgentie quando homo facit illud pi-
um opus propter quod data est indul-
gentia. Unde si facta indulgentia est ꝙ
quilibet qui visitabit talem ecclesiaz ha-
beat centum dies indulgentiaruz. tunc
ille habebit indulgentiam predictam si
dictaz ecclesiā visitauerit. Et sic de alijs
indulgentijs similibus homo habz sm
ꝙ indulgentia data est. siue vnius anni
siue. xl. dierum vel plus vel minus sm
arbitrium concedentis: et hec indulgē-
tia remittit mihi tantum de penitentia
quam facere debeo in purgatorio quan
tum mihi indulgentia concedit. Un-
de si indulgentia sit quadraginta dieruz
alleuiata est mihi pena quadraginta die
rum quam debebam pati in purgato-
rio. Est tamen notandum ꝙ solus pa-
pa potest generaliter et vbicunqz face-
re indulgentias sm ꝙ vult. Sed archi
episcopi et episcopi non possunt conce
dere nisi in annum in dedicationibus
ecclesiaruz et quadraginta dies in alijs
solemnitatibus: nisi ex speciali priui-
legio sit sibi a domino papa numerus
plurium dierum indultus. Et si archi-
episcopus vel episcopus concedit in-
dulgentiam maiorem quam sibi sit con
cessum nulla est indulgentia. Abba-
tes autem et alij inferiores prelati non
possunt huiusmodi indulgentias con-
cedere nisi per specialem gratiam sit eis
ab apostolica sede concessum. Est ta-
men notandum ꝙ tales indulgentie
non possunt haberi nisi homo sit con-
tritus et confessus. Et in hoc quilibet de
bet esse valde cautus et sollicitus ad ta-
les indulgentias: vt accedat cōfessus
et contritus: vt ipsas possit habere ad di

minuendum penam sibi debitaz in purgatorio que est ignis acerbissimus.

Audite Rubrica de loco inferni et nota o tu qui legeris.

Sciendum est q locus inferni ad quem descendūt anime damnatoruz est locus infim⁹ sub terra obscurus terribilis penalis ꝛ mortalis in eternum: vbi gloria dei nunq̄ videri potest. Ibi enim est ignis infernalis qui semper ardet. sz tāto plus vel minus acerbe ꝯburit peccatores quanto eoruz peccata fuerunt maiora vel minora. Et est credendum q multe sūt pene in inferno sicut ex diuina pagina comprehendere possimus videlicet calor ignis: stridor dentium: siue tremor frigoris. tenebre. fumus. lachryme mentales: quia mens semp plorat perditionem eterne glorie. Est etiaz aspectus siue visio demonum: qui sūt terribiles vltra modum. est etiā clamor ꝛ vlulatus improperiuz siue imputatio criminum. est ariditas et sitis: fetor sulfuris: vermis conscientie: quia semper cōscientia remordet q propter eius iniquitatem sit damnatus eternaliter ꝛ ꝑdiderit gratiam dei. Et hoc erit vermis rodens cordialiter peccatorem. Sūt etiaz vincula. verbera. carceres. timor. dolor. pudor. inuidia. rantor. tristicia. carētia visionis dei. et perditio spei omnis salutis. Omnes iste pene erunt dānatis in inferno diuersimode ſm peccata sua. Et multa alia maiora his que etiaz in sacra scriptura non sunt inscripta. Et est sciendum q ab hoc loco inferni nullus vnq̄ exire potest: q: ibi nulla est redemptio.

Rubrica de loco paradisi.

Sciendum est q paradisus est locus supremus lucidus. dulcis. gloriosus. gratus. amabilis. stabilis. perpetuus. immortalis. plenus omni suauitate: vbi tante sunt glorie et tanta sunt gaudia q nec lingua dicere nec intellectus capere potest. Unde quilibet in illa celesti gloria tot gaudia habebit quot sibi d̄siderabit. Erit. n. visio diuine claritatis eterne. Erit auditus angelice hermonie: quoniam angeli erunt semper cantantes et psallentes ꝛ benedicentes deuz. Erit odoratus inestimabilis: suauitatis super balsamuz ꝛ omne vnguentum preciosum. Erit gustus dulcedinis incōparabilis sup mel ꝛ fauum. Erit tactus incōprehensibilis amenitatis super flores rosarum ꝛ lilia conuallium. Ibi enim est necessaria ꝑsentia omnium bonorum: et necessaria absentia omnium malorum. Unde dicit augustinus q ibi est summa securitas. secura tranquillitas. trāquilla iocūditas. iocunda felicitas. felix eternitas: et eterna beatitudo: cuius est vsus fine fine: ꝛ possessio sine termino. Deus est enim ibi affluentia diuitiarum: influentia delitiarum: et confluentia omnium bonorum.

Rubrica d̄ dotibus celestis glorie eterne in genere.

Sciendū est q in celesti patria i. in paradiso aliqua dona siue gratie dātur anime: et aliqua dabuntur corpori glorificando i extremo iudicio: vbi omnes resurgere debemus cum corporibus nostris Et iste vocantur dotes ad similitudinē dotis que datur sponse in hoc mundo. Nam dos hic idest in hoc mundo datur sponse a patre suo ad eius gloriam: vt possit viuere et sustentare vitam suam. Ita deus pater dat dotes suas anime et corpori in celesti patria ad gloriaz anime ꝛ corpis vt possit eternaliter gaudere in paradiso.

Rubrica de dotibus aie in speciali.

Otes que dantur anime in celesti gloria sūt tres. Prima est cognitio ex qua anima cognoscit ipm deū intelligendo ipm ⁊ videndo eū sicuti est in sua gloria ⁊ ineffabili maiestate: nō sicut cognoscimus ipm deuz in hoc mundo: qr obscure ⁊ in tenebris tanꝗ per speculū in enigmate ipm deū nunc cognoscimus ⁊ videmus. Sed anima in celesti gloria videt ipm deū de facie ad faciē luce clarissima sicuti est. Non tñ oēs anime vidēt equaliter deū sed que magis meruerūt clarius cognoscunt ⁊ vident deū. Naz sicut nō oēs homines equaliter vident solē: sed qui habet meliores oculos melius videt ipm solē: sic est de animabus in paradiso: qr anima que ē ꝑfectior clarius ⁊ ꝑfectius videt ⁊ cognoscet ipsum deū. Et hanc gratiā siue donum hz aīa ꝑ hanc dotē pmā. s. cognitionē. Secunda dos aīe est dilectio: ex qua vere ⁊ ꝑfecte aīa diligit ipm deuz: eū amādo ꝑ oīa in oībus ⁊ suꝑ oīa: qm̄ sicut aīa perfecte tūc cognoscet ⁊ itelligat deū: ita ꝑfectissime ipm tota dilectiōe amabit: ⁊ in nullo voluntas aīe variabit a volūtate dei. Sz volūtas dei erit volūtas aīe beatificate: ⁊ volūtas anime erit volūtas dei. Hec aūt vnitas erit ꝑꝑ verā dilectiōez qua aīa diligit deū: ⁊ hāc grāz siue donū hz aīa ꝑꝑ hāc secūdā dotē que ē dilecti

Tertia dos aīe est ꝯphēsio siue fruitio ex qua aīa fruit ipo deo ⁊ se ꝯiūgit cum eo ipo possidēdo atqz eo gaudēdo. Et ꝑ hāc tertiā dotem hz aīa donū ⁊ grāz siue beatitudinis que ꝯsistit in hoc finali bono. s. frui ipo dn̄o deo.

Rubrica de dotibus corporis.

Otes que dant corpori in eiꝰ glorificatiōe in generali resurrectōe in die iudicij sūt quattuor q̄ hic ponūt. Prima dos corporis erit luciditas ex qua corpꝰ efficiet lucidū ⁊ clarū sicut sol: ⁊ in eo nō erit aliquid obscuritatis: ⁊ ꝑ hmōi claritatē poterit corpus ꝯphēdere ⁊ videre visionē lucis eterne. Hāc aūt dotē xp̄s i suo corpore demōstrauit qn̄ transfiguratus est: vbi resplēduit facies eius sicut sol: ⁊ facta sūt eius vestimenta candida sicut nix. Secūda dos corporis erit impassibilitas siue imortalitas: ex qua corpus efficiet tantū solidū atqz ꝑfectū ꝙ non poterit hr̄e aliquā passionē alicuius doloris vel alicuius infirmitatis neqz alterius timebit mortē sz semꝑ erit viuuz ⁊ eiusdē ꝑfectiōis ad gaudēdū in felicitate ꝑpetua sine alicuius timore mortis. Hāc aūt dotē in corpore xp̄i fuisse post eius resurrectionez apl's ꝯprobauit dicens: xp̄s resurgēs a mortuis iā nō moritur mors illi vltra non dominabit ⁊c.

Tertia dos corporis erit subtilitas ex qua corpus efficiet adeo subtilissimū ꝙ ꝑ omnē locū quātūcūqz clausum erit ꝑtrāsibit: nullo obstāte ipedimēto siue reclusione. Hanc aūt dotē ostēdit xp̄s in corpore eius qn̄ in eius resurrectiōe exiuit de sepulcro: ipo existēte clauso: ⁊ cū intrauit ad discipulos ianuis clausis.

Quarta dos corporis erit agilitas. i. leuitas: ex qua corpus efficiet adeo leuissimū: ꝙ poterit ascēdere atqz descendere fm eius voluntatē: absqz vllo grauamine vel labore et poterit ambulare facilius tūc suꝑ aquā vel aerē q̄ nūc ambulēt suꝑ terrā. Et hāc dotē ostēdit xp̄s in corpore suo qn̄ suꝑ mare ad discipulos siccis pedibus ambulauit. Et ꝑ has quattuor dotes corpus efficiet totū ad subiectionē aīe: qm̄ in quo gloriabit aīa in eo gloriabit ⁊ corpus: qm̄ ibi nō repugnabit aliqua sensualitas corporis contra aliquā volūtatē aīe: sz erit ꝯpleta beatitudo anime et corporis ad vnitatem omnis perfectionis.

Rubrica de aureolis.

Ciendū est ꝙ vltra dotes q̈s dꝫ hr̄e aīa ⁊ quas dꝫ hr̄e corpꝰ in celesti gloria: ē etiam aliud gaudiū speciale qđ dabit̄ iustꝭ ꝑꝑ opa excellētia que ipi fecerint in hac vita. Et istud tale gaudiū vocabit̄ aureola. i. quedā corona ꝑua aurea que dabitur q̄busdā beatis ꝑꝑ meritū suoꝝ opeꝝ vltra coronā aureā que dabit̄ principaliter oībus beatis ad meritū eterne glorie. Aureola aūt spālis de qua diximus dat̄ tm̄ tribus generibꝰ beatoꝝ. Et ꝓmo martiribus ꝑꝑ ꝓmiū ⁊ virtutē martirij. in quo habuerūt victoriā ꝯtēnentes iussa principum: et ideo coronāt̄ ⁊ accipiūt palmā. i. hāc aureolā. Datur secūdo doctoribus ecclesie siue ꝑdicatoribꝰ ꝑꝑ priuilegiū ꝑdicatiōis: exquo obtinuerunt victoriā cōtra inimicos fidei. Unde in oēꝫ terrā exiuit sonus eoꝝ ⁊ in fines orbis terre v̄ba eoꝝ. Et ideo recipiūt mercedē laboꝝ suoꝝ. i. hāc aureolā. Tertio dat̄ virginibus ꝑꝑ victoriā quā obtinuerūt in hoc mūdo ꝯtra carnis stimulationes de q̄bꝰ dicit̄. hi sūt q̄ cū mulieribꝰ nō sunt coinq̄nati virgines eni sūt hi sequūt̄ agnum quocūqꝫ ierit hn̄tes coronas in capite suo de lapide ꝓcioso. i. hāc aureolā. Et ista tria genera sanctoꝝ hn̄t hmōi priuilegiū in celesti patria ꝑꝑ victoriā quā habuerūt viriliter certantes in hoc mūdo: quia non coronabitur nisi qui legittime certauerit.

Rubrica đ palma celesti i eterna gl'a.

Ciendū est ꝙ vltra ꝑdicta ē etiam aliud genus gaudij in celesti gloria qđ dat̄ nō ꝓ ope sꝫ ꝓ desiderio opis excellentis. Unde multi sūt in celo q̄ habuerūt maximū desideriū martyrij qđ tm̄ deo alit̄ disponēte hr̄e nō potuerūt: sicut fuit beatus martinus q̄ licꝫ martyr nō fuerit gladio: palmā tm̄ martyrij nō amisit. Et istud signū gaudij vocat̄ palma que datur iustis et sanctis qui desiderauerunt opa excellētia: ⁊ quantū in eis fuit ꝓcurauerūt illa adimplere cū effectu ꝓ noīe xp̄i: licꝫ ipa opa nō cōpleuerint. Multa ⁊ infinita sunt alia gaudia que dātur in illa celesti gloria que nec intellectꝰ capit nec ligua dicere sufficit test ante apostolo qui raptꝰ vsqꝫ ad trinū celū dicit se vidisse et audiuisse archana dei que n̄ licꝫ homini loqui. Sed hoc credere debemus ꝙ sicut infinita ē gloria: ita incōꝑhēsibilis ē numerus gaudioꝝ quoꝝ ille nos faciet eē participes q̄ trinus ⁊ vnꝰ viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ Amen.

Rubrica de fine mundi ⁊ de extremo iudicio.

Ltimo vt de extremo ⁊ finali iudicio qđ erit in fine mundi aliq̄d denotet̄. Sciēdū est ꝙ iste mūdus habebit finē: et totus destruet̄ ⁊ ꝯburet̄ ꝑ ignē de celo missuꝫ: ⁊ post hoc erit iudiciū generale omniū hominuꝫ q̄ fuerūt ab adā vsqꝫ ad finē seculi: q̄ oēs hn̄t resurgere cū corporibus suis: ⁊ hn̄t reddere de factis ꝓprijs rationē. Et q̄ bona egerūt ibūt in vitam eternā: q̄ vero mala in ignē eternū. Est quoqꝫ notādū ꝙ licꝫ aīa exiens a corpore mediate fit iudicata ad bonū vel ad malū ſm eius merita: ē tm̄ extremū iudiciū necessarium in quo iudicabit̄ cīs hō vel totus homo. s. aīa cum corpore: q̄ sicut insimul bonū vel malū fecerunt: ita penā vel meritū habeāt. Anima aūt ꝓus iuste iudicat̄ ad bonū vel ad malum q̄ etiā priusq̄ corpus bene vl' male opata ē. Nā anteq̄ corpus aliq̄d opet̄ semꝑ aīa hꝫ prius volūtatē agendi illue: ⁊ sic ꝓcedit corpus in quocunqꝫ actu. Et ideo ſm dei iusticiā dꝫ etiā ipm corpus precedere in pena vel in mer to. Iteꝫ aīa cū egredit̄ a corpore nō hꝫ totū meritū vel totā penā quā dꝫ hr̄e vnita cū corpore in die extremi iudicij: q̄ multa sunt ꝓuilegia ⁊ gaudia celestia q̄ dant̄ corpori vltima dotes aīe. Et similit̄ mlta sūt tormenta infernalia q̄ cōueniūt corpori

tiñ de q̃bus supra dictũ ē. Et de talibus nō potuerit fieri plenũ iudiciũ soli aīe sine corpore: ⁊ ideo ē necessariũ ad integrā ⁊ plenā dei iusticiā: vt in extremũ ⁊ vniuersale iudicium fiat: in quo det̃ vnicuiq; integra merces suoꝝ operũ tā in aīa q̄ in corpore. Est tñ sciendũ ꝙ ante mundi finē veniet antixp̄s q̇ nasci dz in babylonia ⁊ veniet in ihl'rm: dicēs se eē xp̄m: verũ messiā. et oēs iudei credēt in eũ. Erit. n. hō vitiosus: faciēs multa mirabilia virtute diaboli. Et cũ penis ⁊ tormētis flagellabit xp̄ianos nolentes credere in eũ: pp̄ qd̄ seducet multos. Venięt aũt interim enoch ⁊ helyas q̇ reseruāt̃ in testimoniũ xp̄i in paradiso terrestri: ⁊ p̄dicabũt ꝯtra antixp̄m. Et pp̄ eoꝝ p̄dicatiōes multi reprobabũt ip̄m antixp̄m tā iudei q̄ xp̄iani. Antixp̄s aũt vidēs se reprobari ex eoꝝ p̄dicatiōibus occidet eos: ⁊ post triduũ resurgent: ⁊ leuabũt̃ in celũ. Post mortē vero enoch ⁊ helye p. xv. dies regnabit antixp̄s i magna glīa putās se oīa supasse postq̄ occiderat enoch ⁊ helyā: sz die. xv. post eoꝝ mortē Antixp̄s occidet̃ a dei potētia p michaelē archāgelũ. Iudei v̄o vidētes malũ finē antixp̄i oēs ꝯuertēt̃ ad fidē veri xp̄i: ⁊ tũc erit vnũ ouile ⁊ vnus pastor Interfecto āt antixp̄o nō stati erit iudiciũ: sz p̄us erũt signa magna in celo ⁊ in terra ad significādũ veꝝ iudiciũ qd̄ postmodũ ē fiedu;. Nā ſm ꝙ dicit̃ Mat. xxiiij. c. Sol obscurabit̃ et luna n̄ dabit lumē suũ. Stelle de celo cadēt: ⁊ v̄tutes celoꝝ mouebũt̃. Sed moralit̃ intelligēdo intelligere possumꝰ ꝙ sol obscurabitur. i. xp̄s q̇ ē sol iusticie efficiet̃ obscurꝰ ꝯtra nos: ⁊ rigidus: ⁊ asper vñ solet nobis eē pius ⁊ misericors. luna nō dabit lumē suũ. i. v̄go maria que ē luna electa nō dabit lumē sue int̃cessiōis: qua; pro nobis semp̄ facit ad filiũ. Stelle de celo cadēt. i. ſācti q̇ fulgebũt sicut stelle in cōspectu dei de celo cadēt: quātũ ad nr̄a; int̃cessionē: qm̄ sc̄ti quos habemꝰ in aduocatos nostros nō int̃cedēt tũc ꝓ nobis: nisi ꝓ iusticia dei: ⁊ v̄tutes celorum mouebũt̃. i. angeli q̇ sũt nũc ad nostram custodiā tũc erũt ꝯtra nos ad iudicādũ ⁊ accusandũ nos in p̄ctis nr̄is: de q̃bus noluerimꝰ penitentiā agere ⁊ ita mouebũt̃ de fauore in odiũ. Sz añ hec signa celestia erũt signa in terra magne ꝑfectionis: qm̄ vt dicit̃ luce. xxj. c. Surget gens ꝯtra gētē: ⁊ regnũ aduersus regnũ Et terremotꝰ erunt p̱ loca magni. Et pestilētie ⁊ fames ⁊c. Et hec oīa inicia sũt doloꝝ. Hec āt ⁊ m̄lta alia signa magna erũt. Et post hec comedētibꝰ ⁊ bibentibꝰ hoībꝰ veniet ignis magnus de celo: ⁊ ꝯburet totā terrā ita ꝙ oīa in cinerē conuertũt̃. Et facta ꝯsũmatiōe omniũ rerũ ad sonũ tube oēs resurgēt cũ corporibꝰ suis tā boni q̄ mali ita ꝙ oēs erũt in statuia trigitatriũ ānoꝝ ſm etatē in q̇ xp̄s etiā surrexit. Erũt tñ boni pulchri ⁊ lucidi ⁊ ipassibiles. Mali aũt deformes turpes ⁊ passibiles. Et oēs coadunabũt̃ in valle iosaphat q̇ est ꝓpe hyerusalē. Et facta omniũ ꝯgregatiōe q̇ fuerũt ab adam vsq; ad finē mũdi. Tũc veniet iudex. s. ihs xp̄s filiꝰ dei viui cu; p̄tāte magna ⁊ maiestate sup̱ nubē cādidā ⁊ cũ eo sc̄tōꝝ milia: ⁊ sep̱abũt̃ boni a mal: qm̄ āgeli ponēt bonos a dextris: malos aũt ad sinistros. Parata q̇dē iudicio tũc dicet iudex his q̇ a sinistris erũt p̄ctā ⁊ ingratitudines suas: qm̄ noluerũt facere mia; cũ ꝓximo suo subueniēdo sibi in necessitatibꝰ suis tā corporalibꝰ q̄ etiā spiritualibꝰ pp̄ qd̄ dabit s̄nia; ꝯdēnatoriā ꝯtra cos dicēs. Ite maledicti in ignē et̃nũ. His aũt q̇ a dextris erũt dicet bona op̱a sua ⁊ oē; mia; suā quā fecerunt cũ ꝓxio suo admistrādo sibi in oi necessitate sua: pp̄ qd̄ dabit eis s̄nia; meritoriā. dicēs. Venite bñdicti prīs mei p̱cipite regnũ meũ ⁊ sic imediate fiet haꝝ s̄niarum executio qm̄ ibũt mali in ignē eternũ: boni aũt i vitā et̃nā. Cuiꝰ ille nos faciat esse p̱ticipes q̇ viuit ⁊ regnat in sc̄l'a seculoꝝ amē.

examinatur et locum est nequitia iniquitate in excelso operantur ps. 72. Quia malus homo de malo thesauro cordis sui pro
mala i. detractiones iniquas et pessimas ideo super falsitatissima verba 3m misterium demonstrat. primum misterium indicat detractorum
venenosa corda. Tria radicalia peccata sunt ex quibus in detractorum cordibus detractio generatur. Primum est crudelis superbia. 2m est crudelis stultitia
3m crudelis invidia. Primo est crudelis superbia et hoc bene indicat Jo. apoc. 9 c. misterium. Vidi equos in visione et qui sedebant super eos habebant
loricas igneas et iacinctinas et sulphureas et capita equorum tamquam capita leonum erant et de ore eorum procedebat ignis fumus et sulphur
et ab his plagis occisa est 3a pars hominum. i. unde Jo. ait Vidi equos per quos merito exprimitur detractorum quia equus est animal superbum. quia ex eorum
deli superbia detractio originem habet. Unde eccl. x. initium omnis peccati superbia et qui tenuerit illam implebitur maledictis. i. detractionibus ipsius et sic
potentur capitum elevata sic superbi detractores contra deum et proximum corde elevantur unde ps. ait Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. 2a
crudelis amentia primum is corpus suum ebullit stultitia i. detractionem quia semper deus non exhibendam. Cor os loquitur Unde Zach. 3 ait peccum
omnium equum in tempore ascensorem eius amentia. Et ideo Jo. subdit et qui sedebant super eos cum certe unus unum demonem habebat in prelatis
la detractio armatus demones possidet. Sig de illo demoniaco qui demorabatur in monumentis quia sepulcrum patens est guttur eorum qui
legionem demonum est habuisse hic est qui ex detractione innumera mala sequitur. Tertium est crudelis invidia ut ait Job. 5. c. hoc est qui in
nationem rapit unde invidia sunt nimia quamvis diabolum ut de cordibus talium expelli possit. primum est simulatio zeli cum n. hoc perurbulatur
linea detrahendo impingit quia fratrem quem clarum et manifestum non potest esse spiritualem habere gerit sibi semper pungit aliquem stimulo infernali hunc autem
stimulum quia malitia superat talem non [illegible] iniquam et inordinatam [illegible] manifestat et finaliter natura insimulam zelum qui fomet et absque
gratiam quam iustitiam et veritatem obligare rogat. Talis gratia est illud armis dicitur lu. xi cum fortis armatus. Et licet tales semper falsa loquantur
tamen se palliat et cooperit sub ordinatis zelo. Et ideo Jo. ait qui habebant loricas igneas Sic n. lorica est munitium corporis in dumtum
sic excusationes palliat aliquem simulato zelo ad recuperandas excusationes in pectus munitionum et loricam efficiunt dicitur ignea per ignem
in apparentia zeli. 2o Virtuum est apparentia boni et hoc signatur in iacintinis loricis. Jacint. n. est celestis color per quem boni apparentia denotatur
Virtus est talis malitia propter quam videri celestis tamen diverte celestibus adversatur. Alii autem sunt per loricis. Jacint. loricas fumeas habens
fumum flavantem colorem habet ex quo manifestat apparentiam boni quod in altum consurgens cito evanescit quod bene signat quod apparentia boni nihil est
veritatis continet sed in nihilum ut fumus redit. 3o est Abominatio odii damnis dilectis difficile bene sentiunt quia in eis regnat affectus privat c
iudicium. Tamen n. odii quisitas in quibusdam mentibus regnat quod proximi sui bonum ut illud abominetur tamquam horridum et malum quod fieri non potest in
summo quisitatem malitie per quam homo dignus sit merito in maledictionem divina deus ysa. 5. c. Ve qui dicitis malum bonum et bonum malum ponentes
tenebras lucem et lucem tenebras ponentes dulce in amarum et amarum in dulce. Et hoc de diabolo lorica sulphurea quod tali malitia tenet dyabolus
unde ut vivificet de illa deus Job 18 c. ait Aspergatur in tabernaculo illius sulphur. i. aspersa est gratia talis fetore deviciis bonis
Secundum misterium ostendit detractorum venenosa verba que egrediuntur de eorum venenoso corde et de hoc Jo. subdit. Et capita equorum
que capita leonum erant Leo cum fetidum ore et ista sit vorax devorat et comedens carnem et sanguinem. fetida ora detractorum designat
Unde Eze 19 Leo factus est didicit rapere predam et comedere homines et prov. 30 Est generatio que pro dentibus gladios habet et commandit
molaribus suis ut comedat inopes de terra et pauperes ex hominibus. Job 19. 19 quare persequimini me sicut deus et carnibus meis unde Grego. hii sunt qui
viri detractionibus pascuntur talium sine dubio carnibus saturantur unde apostolus ad galat. 5. Si invicem mordentes videte ne invicem consumamini
tanta crudelitatis est hoc vitium ut nemini parcat unde Jere. Unusquisque carnem amici sui comedet Et Ezechiel 5. patres comedent filios
et filii comedent patres suos sive carnales et spirituales primo quod inhabitantes non parcunt multe tempore in sepulchris qui devorant illos unde dicitur
ut eis per carnibus similantur quia tamen carnes sed et ossa comedunt. i. spirituales homines et sanctos Cassiodorus ait super illa verba per
dentes eorum arma et sagitte. dentes dicti sunt a comedendo ideo pulcre lingue detractionum dentes vocantur quia sicut illi ciborum partes demunt in
sui opiniones bonum corrodit. Et in venenosa detractio triplex est pro quorum sensione sequitur sicut Jo. ait Et de ore ipsorum procedebat ignis
fumus et sulphur. Primo vocatur dissimulatoria quia fit cum homo ex proposito ostendit sed loquitur cum detrahit aut aliquo sancto zelo aut [illegible] cum censura re
Mollities solet habere spine in suo ore tamen dum tacet et induratur venenose pungit sic facit detractor. Unde B. ait super cant. Detractores
quidam simulare verecundie fuco conceptam malitiam quam retinere non possunt adumbrare conantur (de his vide Rubricam) Et hoc est ignis prosistens
de ore leonum procedens qui comburit sic tota bona opera et subdit Jo. ha. lampades ex eius ore procedunt 2a est replicatoria hoc n. illorum est
ut os in detractione ostendat aliquo verbo et rationabili causa dempnat sed mox ut alii ceperint ipsi quasi diabolice sibilizant per omnes
immo qui detractores qui morsellum detrudis carnibus proximorum et sebis infamia dilatam oculi excecat auditium et ad tempus
veritatis notitiam offuscat. Et hoc est fumus qui egrediebatur de ore leonino Sic n. ex ore fornacis fumus teter egreditur ex quo vicinitatis
[illegible] et iacet dilatatus obscurat illum sed finaliter evanescit: sic ex fornace et igne quo diu ardenti corde detractionis egreditur
ventorum fumus qui proximi famam denigrant audientes aut veritatis cognitionem obscurat sed demum talis infamia manifestat
Tertia ebuccatoria nuncupatur hoc n. illorum est qui ostendunt atque iuramentis sicut ad buccam venit fetorem coram audientibus detractionis ve
mit per ps. ait sepulcrum patens est guttur eorum patens sepulcrum quasi est ad susceptionem cadaverum mortuorum et nihil recipiat cum de co
rruptione et fetorem quorum aere inficere solet. Sic n. fetida ora detractorum suspecto corde et reprobata non [illegible] bucca continuat
[illegible] aliquod verbum vel factum ex eo quod dicitur ut per illam fetorem detra. [illegible] unde similantur canibus macellariorum qui cum multe bestie cum
[illegible] caput aliquod verbum vel factum [illegible] de illis capitur in deo fetidum et aliquos os De [illegible] hoc quod solent et plurimi seculares qui cum religiosis
residiant in macello nihil nisi de illis capiunt [illegible] bonis et aliis pauis dei amplius quod discretio postulat domestice conversantes nihil per boni licet multa videant ex eis apponunt sed siquid sinistri
tis que preceret inde scandalizari credunt illud perpetue memorie retinent. Sic sepulcrum patens licet nihil recipiat tamen aerem inficiunt co
[illegible] detra. licet nullum malum per verbum vel factum dederint sed eis non eorum corda tota corrumpunt sed inde detractoria verba per quem
[illegible] subvertit linguis suis dolose agebant venenum aspidum sub labiis eorum sic foramina latrinarum qui fetores exalat

